

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INŠERATNI ODDLEK:
LJUBLJANA, PUCCINJEVA UL. 5
TELEFON št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA „JUTRA“

Deutscher Bodengewinn zwischen Velence-See und Donau

Tiefere sowjetische Einbrüche zwischen Nordslowakei und Krakau — Versteifung des deutschen Widerstandes im ober-schlesischen Grenzgebiet — Ausweitung des sowjetischen Einbruchsraumes nördlich der Weichsel verhindert — Erbitterte Strassenkämpfe in Gumbinnen — Amerikanische Angriffe bei Malmedy geschleiert — Eingeschlossene Amerikaner ergaben sich — Deutscher Angriff nördlich Strassburg schreitet fort

Aus dem Führerhauptquartier, 21. Jan. DNB Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:
In Ungarn gewannen unsere Angriffe zwischen dem Velence-See und der Donau gegen einen feindlichen Widerstand in nordöstlicher Richtung Boden. Eine starke feindliche Kräftegruppe, die unsere Angriffsspitzen abzuschneiden versuchte, wurde geschlagen und im Angriff durchstossen. An der Donau versenkten unsere Panzer 5 Schleppe und Leichter, Beiderseits des Vertes- und am Pils-Gebirge, sowie westlich der Gran-Mündung wurden mehrfache bolschewistische Angriffe abgewiesen. Die Besatzung von Endapest hielt in harten Kämpfen allen feindlichen Angriffen stand.

Zwischen der Nordgrenze der Slowakei und dem Raum von Krakau gelangen den Sowjets trotz unserer hartnäckigen Gegenwehr tiefere Einbrüche.

Im ober-schlesischen Grenzgebiet versteifte sich der Widerstand unserer Truppen und erschwerte dem Gegner das weitere Vordringen nach Westen. Aus den im Abschnitt Loben-Kempen vorgehenden feindlichen Angriffsgruppen schossen Eingreifverbände 70 feindliche Panzer ab, davon 40 allein im Raum von Loben. Auch südwestlich Litzmannstadt erlitt der Feind in einer schweren Panzerschlacht hohe Verluste. Während sich zwischen der Warthe und der Weichsel bolschewistische Angriffsverbände weiter vor-schieben konnten, wurde nördlich der Weichsel durch unsere kämpfenden Divisionen eine wesentliche Ausweitung des feindlichen Einbruchsraumes verhindert.

Starke Verbände deutscher Schlacht- und Jagdflieger, die die sowjetischen Panzer den ganzen Tag über angriffen, schossen im Zusammenwirken mit der im Erdkampf eingesetzten Flakartillerie der Luftwaffe in den letzten 48 Stunden 111 feindliche Panzer und 700 Fahrzeuge ab.

Im östlichen Grenzgebiet Ostpreussens scheiterten erneute Durchbruchversuche

Nemško napredovanje med jezerom Velence in Dunavom

Globlji sovjetski vdori med severno Slovaško in Krakovom — Ojačenje nemškega odpora na gornje-slezjskem območnem ozemlju — Preprečeno razširjenje sovjetskega vdornega področja severno od Visle — Ogorčeni poulični boji v Gumbinnu — Ameriški napadi pri Malmedyju so se izjalovili — Obkoljeni Američani so se vdali — Nemški napad severno od Strassburga napreduje

Führerjev glavni stan, 21. Jan. DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil objavlja:

Na Madžarskem so naši napadi med jezerom Velence in Dunavom kljub žilavemu sovražnikovu odporu napredovali v severovzhodni smeri. Močno sovražnikovo skupno sil, ki je poskušala odrezati naše napadalne osti, smo porazili in v napadu prebili. Na Dunavu so potopili naši oklopniki 5 vlačilcev in manjših ladij. Na obeh straneh pogorij Vertes in Pils ter zapadno od izliva Hrana smo odbili večkratne boljševiške napade. Posadka Budimpešte je vzdržala v trdih bojih vse sovražnikove napade.

Med severno mejo Slovaške in področjem Krakova so dosegle sovjetske čete kljub naši trdovratni protibrambi globlje vdore.

Na gornje-slezjskem območnem ozemlju so naše čete ojačile svoj odpor ter otežile nasprotniku nadaljnje napredovanje proti zapadu. Oddelki, ki so posegli v boje, so uničili v sovražnikovi napadalnih skupinah, ki napredujejo v odseku Loben-Kempna, 70 sovražnikovih oklopnikov, med njimi 40 samo na področju Lobena. Tudi južnozapadno od Lodza je utrpel sovražnik v teški oklopniki bitki velike izgube. Medtem ko so boljševiški napadalni oddelki nadalje napredovali med Warto in Vislo, so severno od Visle naše žilavo se boreče divizije preprečile bistveno razširjenje sovražnikovega vdornega področja.

Močni oddelki nemških bojnih in lovskih letalcev, ki so ves dan napadali sovjetske oklopnike, so uničili v sodenjanju s protiletalskim topništvom v sestavi letalstva, ki se je borilo v bojih na zemlji, v poslednjih 48 urah 111 sovražnikovih oklopnikov in 700 vozil.

Na vzhodnem vzhodnopruskem območnem ozemlju so se južno od Gumbinnena izjalovili ponovni boljševiški probojni poskusi. Po mestnih ulicah tega mesta se ogorčeno borimo. Med Insterburgom in Memelom so se menjavali močni sovražnikovi napadi z našimi protinapadi. Po ogorčenih bojih je vdor sovražnik v Tilsit. V obeh poslednjih dneh smo uničili na vzhodnopruskem območnem ozemlju 180 sovžnikovih oklopnikov.

Na zapadu so južno od Maaseycka silni boji za posamezne kraje. V odseku pri Malmedyju so se izjalovili vsi napadi Američanov ali pa smo jih prestregli v globlji bojišča. Nasprotnik nadalje pritiska pri Diekirchu od Sauerju proti severu.

Delna skupina Američanov, ki so bili obkoljeni pri Relpertweilerju v spodnjih Vogezih, se je predala našim četam. Trdovratni sovražnikovi napadi na Rittershofen so bili tudi večeraj brezuspešni. Severno od Strassburga naš napad dobro napreduje.

Med Thannom in Mühlhausenom v Alzaciji je prešel sovražnik večeraj po močni topniški pripravi v napad. Pri Thannu je bil krvavo odbit. Zapadno od Mühlhausena so v posameznih vdorih silno borila,

Dr. Dietrich o položaju na vzhodu

Berlin, 21. Jan. Na sestanku nemških novinarjev v Berlinu se je bavil tiskovni šef nemškega Reicha dr. Dietrich med drugim tudi s položajem na vzhodu Reicha.

»Na vzhodu,« je dejal dr. Dietrich, »so močne boljševiške sile ponekod prebile našo bojno črto in zavzele pomembne kose ozemlja. Trenutno se nahajamo v kritični točki boljševiške velefenzive, toda ukrenili smo vse potrebno, da se bo bojišče zopet stabiliziralo. V trenutku, ko so boljševiki na vdornem področju že polno razvili svoje sile, dočim so naše protikupele še v razvoju, gotovo ni lahko najti izraza, ki bi pravilno označil položaj, lahko pa že rečemo: Tudi na vzhodu je prišla sedaj vojna v neposredno območje nemške domovine in s tem njene fanatične obrambne voje. Naval sovražnikov na zapadu, kjer so nameravali lani septembra globoko vdreti v Reich, se je ob nemških mejah bistveno spremenil. Tudi na vzhodu ne bo zraslo boljševiško drevo do neba. Na sovjetski strani bodo enako kakor njihovi pomočniki na zapadu spoznali, kako se bori nemški narod za svoj obstoj in svojo bodočnost.

Za Nemce je znova prišla ura, ko morajo biti njihova srca močna. Cim trše in čim bolj odločeno se bodo borili v tem trenutku, tem prej bodo prišli dnevi, ko jim bo zopet zasijalo sonce!«

Tiskovni šef je podal nato zbranim novinarjem pregled obsežnih protikupelov, ki so v teku, ki bodo zlomili boljševiški naval in zopet odbili moskovsko poplavo od mej nemškega Reicha.

Slovaški narod trdno na strani Nemčije

Bratislava, 21. Jan. O vojaškem položaju piše list »Slovaček«, da se slovaški narod še dobro spominja primera boljševiške osvoboditve v baltičnih državah, Rumuniji, Finski, Bolgariji in zasedenih delih Madžarske. Primer za takšno osvoboditev je doživela Slovaška med boljševiškim uporom jeseni lanskega leta, ko so boljševiki pomorili 20.000 nedolžnih Slovakov. Tudi v vzhodnih delih Slovaške, ki so prišli pod boljševiško oblast, so sovjetske oblasti že pričele deportirati odrasle in otroke.

Slovaški list »Pravda« piše, da dela slovaški narod skupno z nemškim narodom in da se bo z njim tudi skupno boril proti boljševiškemu sovražniku. V zavesti gotove zmage se ne bo strašil nobenih žrtev.

Roosevelt vnovič zaprta

Amsterdam, 21. Jan. Roosevelt je večeraj uradno nastopil svojo predsedniško službo in je imel po zaprte nagovor, v katerem je po poročilu agencije Reuter dejal med ostalim: »Mi Američani korakamo od danes skupno z našimi zavezniki skoz dobo največje preizkušnje. Če bomo to preizkušnjo prestali, bodo izpolnile Zedinjene države naloge zgodovinskega pomena. Amerika se ne naučila marsikaj iz izkušenj te vojne. Spoznali smo, da ne moremo sami živeti v miru, da je naše lastno blagostanje odvisno od blagostanja drugih narodov, ki so dalec proč od nas.« Roosevelt je nato izjavil, da so Zedinjene države spoznale, da ne morejo živeti kakor noj, toda tudi ne kot nevoščljivci.

Rumunske občinske volitve pod boljševiškim terorjem

Dunaj, 21. Jan. Čim bolj se bližajo občinske volitve v Rumuniji, tem globlja postaja po tankanjih poročilih razpoka med boljševiški elementi in ostalimi strankami. Iz dosedanjega stanja v nekaterih pokrajnah je razvidno, da ostalih strank sploh ne bodo pustili do besede v Moldaviji in tudi v severni Sedmograški ter v Dobruži bodo verjetno potvili zgolj komunistične volilne liste, ker pod nadzorstvom sovjetskih oblasti drugih ne bodo pripustili. Besarabija in Bukovina veljata za itak za pokrajni sovjetske. Ukrajine. V ostalih okrajih bodo naletele stranke na tako močan teror boljševikov in njihovih oboroženih agentov, da se sploh ne more govoriti o možnosti pravih volitev in tem manj o kakršnikoli volilni svobodi. O zidu teh »demokratskih volitev« ne obstoja že danes nikak dvom.

Ein Spähtrupp deutscher Fallschirmjäger ist in das Niemandland vorgestossen. Der ausser Kampf gesetzte schwere USA-Panzer gibt Schutz und Deckung für eine kurze Rast.

Izvidnica nemških padalcev je prodrla v ozemlje med obema bojnimi črtama. Razbiti ameriški težki oklopnik ji daje zavetje in križje za kratko oddih.

Velika laž

Berlin, 21. Jan. Pod naslovom »Velika laž« se bavi namestnik tiskovnega šefa nemške vlade Stabschefter Helmut Sanderemann v listu »Völkischer Beobachter« z angloameriški agitacijskimi frazami, ki naj bi prepričale svet, da sta »pruski militarizem in duh kaste« glavni oviri za svetovni mir in da so Nemci še stoletja vtelesena vojna, ker se bavijo z zavojevanji in razširjajo uničenje. Obratno dokazuje Stabschefter Sanderemann na podlagi zgodovinskih podatkov, kako ozemeljske izpremembe so doživle v zadnjih 500 letih, torej nekako od l. 1400 do 1939 Nemčija, Anglija in Rusija ter od 1776 Združene države.

Nemški Reich je obsegal okrog l. 1400 nekaj 950.000 kv. km. l. 1939 pa je imel 635.000 kv. km. V 5 stoletjih se je zmanjšala njegova površina skoraj za tretjino, dočim se je prebivalstvo pomnožilo na večkratno tedanje število.

Zedinjene države so imele ob svoji ustanovitvi komaj milijon kv. km površine, l. 1939, torej 160 let kasneje, pa je obsegalo njihovo državno ozemje 10.854.000 kvadratnih km. Državno ozemlje se je torej v poldrugem stoletju povečalo kar za 10-krat.

Velika kneževina Moskva je obsegala l. 1462 okrog 700.000 kv. km. l. 1939 pa je obsegalo ozemlje Sovjetske zveze nad 22 milijonov kv. km. V 500 letih se je torej povečalo za 31 krat.

Anglija je imela l. 1400, ko je bila še ločena od Škotske, kakih 22.000 kv. km. Leta 1939 s onajajle statistike britansko posest 40.120.000 kv. km, kar pomeni 182-kratno povečanje prvotnega obsega.

V nasprotju z besedami Morgenthaua, Vansittarta in tovarišev, ki pripisujejo

Totalna mobilizacija japonskega naroda Govor Koisa pred parlamentom

Tokio, 21. Jan. Min. predsednik Koiso je otvoril v nedeljo 86. zasedanje parlamenta z govorom, v katerem je izrazil trdno odločenost Japonske izvajati vojno skupno z zavezniki v Evropi do končne zmage. Koiso je posvetil velik del svojega govora junaškemu boju nemškega naroda, ki je odločen do poslednjega braniti svojo domovino.

V svojem govoru pred obema zbornicama japonskega parlamenta je podal min. predsednik Koiso tudi pregled vojaškega notranjega položaja in obravnaval posamezne točke vladnega programa za totalno mobilizacijo narodnih sil.

Vojska in mornarica, je izjavil Koiso, nastopata v duhu posebnih zborov, da bi uničili sovražnika, ki je vdoril v notranje črte Japonske. Ob tej priliki je izrazil Koiso tudi zahvalo japonskega naroda hrabrim četam na bojišču Istočasno je poudaril vladno namero, podvzeti vse potrebne ukrepe, da bo z zvišano aktivnostjo domačega bojišča nadalje ojačen vojni potencial Japonske in da bodo imeli vojaki na bojiščih dovolj potrebnega orožja za obrambo domovine. Vojaški položaj na Pacifiku, je izjavil nadalje, ne dopušča no-

nemškemu narodu »veselje nad vojno in vojaško obnašanje že v krvi«, opozarja pisec na ugotovitve nekoga britanskega zgodovinarja, ki je dokazal, da je izvojevala Anglija v letih med 1688 in 1815 sedem velikih vojn, ki so trajale 36 let, od l. 1815 do 1918 je imela Anglija nadaljnjih 13 vojn, ki so trajale 36 let, ne glede na 14 drugih vojaških akcij, ki se zaradi pomanjkljivega odpora ne morejo imenovati vojne.

Prav nič drugačna ni zgodovina Zedinjenih držav, v kateri si sledje zavojevalne akcije druga drugi. Španiji so z dvema vojnama izrgali Florido, Kubo in Filipine, Mehiki Kalifornijo in Novo Mehiko, napadli so Japonsko, »intervencije« Zedinjenih držav v Srednji in Južni Ameriki pa so postale že kar običajne.

Sedanje Rooseveltove zahteve po opravičilih in zasedbi Grenlandije, Islanda in Azorov so le nadaljevanje stalnih ameriških vojaških groženj proti malim državam na zapadni poobli.

Boljševiki ne poznajo v svojih težnjah po oblasti in moči nikakih mej. Njihova zahteva je svetovna sovjetska država. Temu cilju so sužile njihove zavojevalne vojne proti Finski, Poljski, Georgiji in balkanskim državam v letih 1918 do 1941, vključitev Besarabije in končno vojna z Nemčijo. S tem nadaljuje Sovjetska zveza zavojevalno politiko carjev, ki so imeli v 2 stoletjih od 1700 do 1900 kar 22 vojn, ki so trajale 101 leto. Z njimi so širili svoje meje.

Članek končuje z opozorilom, da so imperialistične osvovjevalske težnje Anglije in Zedinjenih držav ter boljševiške zahteve po diktaturi edine ovire resničnega svetovnega mira.

Letalski napadi na japonska mesta

Tokio, 21. Jan. Kakor javlja tokijski radio, se je pojavilo 19. januarja okrog polnočnega kakih 80 letal tipa »B 29« nad mesti Osaka in Kobe. Po odmetu rušilnih in zažigalnih bomb so letala zopet odletela. Istočasno je vrglo več letal tudi nad Nagogo nekaj bomb brez izbiro cilja. Kakor so doslej javili, so sestrelili Japonci 23 izmed 29 bombnikov. Japonska škoda je le majhna.

Tokio, 19. Jan. Jata velenobombnikov tipa »B 29« je pri otela dne 19. januarja posamezno nad okraje srednje Japonske. Prejvsem so odvrli manjše število bomb na področje Hamamatsuja in Kobeja. Sleda je bila maša. Japonska obramba je dosegla pomembne uspehe, vendar točnih podatkov o teh uspehih še ni.

V boljševiških okovih

V Moskvi še vedno niso zadovoljni s finskih zadržanjem

Stockholm, 21. Jan. Uradna sovjetska poročevalska agencija Tass objavlja očitno finske politike glede izpolnjevanja dogovora o premirju. Iz vsebine je razvidno, da koče izvajati Sovjetska zveza nadaljnji pritisk na Finsko. Čeprav mora poročilo priznati, da odhajajo dan za dnem polno naloženi vlaki iz Finske v Sovjetsko zvezo, da je bilo odposlanih že 3175 vagonov z generatorji, tovarniškimi napravami, poljedelskimi stroji in živino, v Moskvi še vedno niso zadovoljni, ker nečejo biti. Tako očitajo finski vladi, da je poslala stare namestne novih strojev in da so oblasti sabotaže sovjetske zahteve.

Istočasno očitajo s sovjetske strani švedski vladi, da zadržuje v svojih lukah veliko število finskih ladij in jih odvzema s tem nadzorstvu oziroma odposiljatelj.

V Moskvi kritizirajo nadalje pomanjkljivost zlozna finske narodne zavesti. Tako je

boljševikom še ne razpuščena na pol vojaška organizacija v peti, finska vlada pa se je znova globoko priklonila pred moskovskimi mogotci, ko je razpustila nadaljnjih 90 zvez, med njimi tudi pevsko društva ter dobrodušne ustanove in finko-estonske in finko-litvanske družbe. Finska lukovna vlada po milosti Moskve pa lahko stori kar koli hoče, ker se ji nikdar ne bo ponesrečilo zadovoljiti Moskve, id bo našla vedno nova sredstva, da bo lahko prišla na Fince in izrabljala njihovo slabost za razširjenje boljševiškega vpliva.

Finsko-sovjetska družba seveda primerno pomaga Moskvi. Kakor javlja »Stockholms Tidningen«, zavzema ta družba vedno bolj komunističen značaj. Tako pripravljajo sedaj spominskih svečanost na čast Leninu, da kar bodo uporabili svečane prostore finske vlade.

Kako presoja malomeščan svetovni boljševizem

Poziv Arciszewskega Poljakem

Stockholm, 21. Jan. Tako zvani min. predsednik poljskega begunskega odbora v Londonu, Arciszewski, ki očitvidno še n. spoznal, da je že zdavnaj na slepem tiru in da so ga dejstva prehitela, se poizkuša še enkrat priklopiti Kremlju ter si očitvidno ubeta rešnih posledic od tega, če izjavlja v nekem pozivu svojim rojakom: »Podajam roko Sovjetski zvezi. Tudi zlagano zagotovo, da govori v imenu poljskega naroda in trditve, da bo sodelovanje med Poljsko in Sovjetsko zvezo »trajno«, ne bo mogotec v Kremlju prav nič bolj ganilo, kakor tudi ne njihove smešne trditve, češ, da je prepričan, da bo lahko odstranjeno nezupanje med Poljsko in Sovjetsko zvezo. Arciszewski se sklicuje na to, da je vsa Poljska od septembra l. 1939 »ogromno bojišče« in da to dokazuje tudi boj Poljakov na vseh ostalih bojiščih sveta, s čimur boče očitvidno podčrtati, da postavlja Poljska svoje moke zavezkom na razpolago kot topovsko hrano. Vse te stvari, ki bi morale po njegovem mnenju zadržati vest svet, mu dajejo po njegovem mnenju upravičenost, da nudi Sovjetski zvezi roko v trdnem prepričanju, da ne bo odklonil in da bodo

v Moskvi priznal pravico neodvisnosti poljskega naroda.

Ze ta Arciszewskijev poziv označuje duhovno zadržanje tega poljskega begunskega min. predsednika, ki gleda na boljševizem z malomeščanskega vidika. S svojim pozivom podčrtava Arciszewski meščansko grotesko, ki obdaja vse poljske begunce v Londonu. V Moskvi se bodo samo pomilovalno nasmehnili temu politično posevem nepomembnemu možu, ki meni, da se vedno še lahko sklicuje »na pravice« in na politike »zaslug«, v Lublinu pa bodo triumfirali sovjetski Poljaki, ker bodo šele sedaj prav spoznali, s kako bednimi pojavyami so se hoteli boriti.

Omejitev švedske plovbe

Stockholm, 21. Jan. »Aftonbladet« javlja, da morajo zaradi pomanjkanja premoega vedno bolj omejevati švedsko ladjsko plovbo. Posebno se opaža pomanjkanje premoega v obalni plovbi. Ladje prejemajo samo 25 odstotkov količine premoega v normalnih časih. Vedno več ladij je zadržanih v lukah.

Ljubljanska kronika

Ljubljana, 21. januarja
Kronika preteklega tedna je bila zelo zanimiva. Dogodki so se vrstili naglo drug za drugim. Se celo pri nas, ki smo nekoliko odmaknjeni od velikih dogodajev po svetu, je bilo marsikaj novega. Prejšnje čase bi imel kronist dosti opravkov in dela, če bi hotel vse zabeležiti, danes pa gre to skoro neopaženo mimo nas.

Pretekli teden je minil v znamenju štednje z električnim tokom.

V Ljubljani se menda v zadnjih letih še nikdar ni porabilo v enem tednu tako malo elektrike, kakor prav v zadnjem. Zaradi suhe zime in nizkih voda ter zaradi vojnih razmer smo bili v zadnjem času navezani na eno kapaciteto ljubljanske centralne, ki pa je morala svoj obrat tudi precej skrajšati; zato so bile potrebne skrajne omejitve pri potrošnji. Uklenjen je bil promet električne cestne železnice, v mnogih podjetjih so se ustavili stroji na električni pogon, gledališče je zaprlo svoja vrata, pa tudi zasebniki so morali kar najbolj varčevati s tokom. Zaradi neprestanih pribojev, da imajo nekateri deli mesta neprekinjeno električno razsvetljavo, drugi pa le redkokdaj, je vodstvo mestne elektrarne določilo poseben turnus, tako da so Ljubljančani vedeli, kdaj bodo imeli električno luč. Čeprav smo se med vojno že precej navadili utesnjevanja, moramo očitno povedati, da nam stvar z elektriko ni bila nič kaj po godu. Saj je danes z razsvetljavo s la težko. Sveče in petrolej imajo takšno ceno, da si večina ljudi ne more privoščiti tovrstne razsvetljave. Toda vsi niti red, ki ga je določila Mestna elektrarna, še ni prišel okoli, ko se je preskrba z elektriko izboljšala.

Dobra omejitve potrošnje električnega toka pa bo mešancom ostalo v spominu že zaradi tega, ker tako dolgo, kakor zdaj, še ni bil uklenjen promet na električni cestni železnici in tudi gledališče v času sezone še nikoli ni imelo tako dolgega odmora.

Med posebnimi dogodki lahko štejemo minuli teden tudi:

- silnen nalet snega,
- kakršnega nismo vajeni. Iz vseh delov Evrope prihajajo poročila o nenavadno ostrimi zimami z obilnimi snežnimi padavinami in zato tudi pri nas, ki smo tako rekoč sredi kontinenta, ne more biti drugače. Kakor po navadi, tudi s snegom niso vsi zadovoljni. Kmetu je prav, da se bo zemlja snega, mešanica pa dela samo napojo. Druza leta smo bili zelo hitro rešeni snega, saj so vselej mobilizirali celo vojsko delavcev, da so ga čim prej spravili v strugo Ljubljance, letos pa gre tudi za delovnimi močmi bolj na tesno. Mestna občina je v proračunu za tekoče leto določila za spravilo snega nad pol milijona lir, ki jih pa najbrže ne bo mogla potrošiti. Ne zato, ker bi bilo premalo snega, nač pa zato, ker primanjkuje ljudi, da bi ga spravili s poti. Zanesljive ulice in nedeledeni hodniki so imeli za posledico že več lažjih in hujših nesreč. Padcev brez nevarnejših posledic lahko

vsak dan vidiš dovolj, nekateri pasanti pa so bili tako nesrečni, da so si pri tem zlomili nogo ali roko in so morali na zdravljenje v bolnišnico. Sneg je letos zahteval tudi več smrtnih žrtev. Krovski mojster Ivan Janežič je bil zaposlen z odmetavanjem snega z neke strehe, pri čemer mu je pomagal sin Ivan. Nesreča je hotela, da je fant padel s strehe na tla in do bil tako hude nožne poškodbe, da je kmalu po prevozu v bolnišnico izdihnil. Debela snežna plast je vplivala tudi na javno življenje, če z drugim ne, s tem, da je živilski trg ostal skoraj ves teden prazen. Redke so prodajalke, ki pr peljejo na prodaj kaj blaga, gospodinjice pa po stari izkušnji v takem vremenu tudi ne hodijo na trg. Marsikatera je zato ostala brez čebule, ki so jo prav ta teden prodajali brez kart. Čeprav so bile napredaj precejšnje količine čebule, jo je brž zmanjkalo.

Za mladno je zdaj družbeno življenje v snegu in na drsalicah.

Ceprav sneg ni najbolj primeren za športne namene, je skoraj ob vsakem poboju polno otrok s sankami, ki jih ne urudi neprestana hoja v hrib in jim tudi mraz ne pride do živga. Drsalništvo so zaradi debele snežne odeje manj obiskana, imajo pa še vedno svoje ljubitelje.

Današnje popoldne je bilo v znamenju lepe prireditve za invalidne in okrevajoče težke ranjence slovenskega domobranstva.

Ob pol 4. je soproga predsednika gospa Olga Rupnikova priredila v stekleni dvorani vladne palače na Blewvsovi cesti, uro odpočinka s pestrim zabavnim sporedom. O sporedu in uspehu prireditve bomo poročali...

Važen sestanek vrtninarjev

Kmetijska zbornica sklicuje shod vseh vrtninarjev, ki na področju mestne občine ljubljanske pridelujejo zelenjavo za prodajo. Sestanek bo v sredo 24. januarja ob 8. zjutraj v sejni dvorani Kmetijske zbornice v Puceljjevi ulici št. 9, I. nadst. Na sestanku bodo dana pojava in glede dodelitve hlevskega gnoja in umetnih gnojil najpotrebnejšim pridelovalcem, navoila glede nabave semen in obravnava se bo tudi vprašanje do očitve prernih čas za vrtnine. Pozivajo se torej vsi zainteresirani, da se zborovanja udeležijo zanesljivo in točno. Vsak udeležnik naj d-telje natančno praraba in na sestanku prinese podatke, koliko m² površine bo letos mel zasejane in zasejane z vrtninami (po možnosti z navedbo opredelitve vseh kultur), koliko m² je obdelano z zimsko zelenjavo (na pr. z zimsko špinacem, solato in motovilcem) in koliko m² ima zasteljene površine (oken na zaprtih grešah) za vzgojo sadik in zgodnje zelenjave. To pravo naj vsak zase pregledno napiše na pol po papirja in zraven nje ratančen naslov, na shodu pa naj to popisnico takoj odda, da bo v zvezi z uradno evidenco služila za odmero pomoči posameznim pridelovalcem.

Divjanje boljševiškega terorja na Madžarskem

Berlin, 21. jan. 43-letni elektroinženjer Miklós Szűcs, ki je bil 12. januarja med protiskupnim nemških čet osvobodjen iz ruskega ujetništva, pripoveduje:
»Pri čiščenju v domačem mestu Szegedu so me izočili, da bi zopet popravil elektrarno. Izročil so mi modro legitimacijo in mi rekli, da se mi ni treba nesar bati, mnoge mojih znancev pa so prijeli in jih razdelili v dve skupini. Močnejše so poslali na bojišče, kjer naj bi iskali mine, ostali pa so prišli v likvidacijski postopek, ki so ga opravljali ob južnem robu mesta v bližini klavnice. Druga dne zasedbe so odpeljali tjakaj mojega starega očeta, svakinja in mejo 17-letno hčerko. Ko sem popravil električne naprave v šoli, kamor se je vselil ruski štab, je izjavil poveljnik, da je z neroj zgozdom in da me bo obdržal pri sebi. S to skupino sem prepotoval nato mnogo zavzetih vasei in mest ter doživel tudi likvidacijo. Obsodbe niso bile vedno jasne. Likvidirali so mnoge kmetov, sodnikov, trgovcev z življenjskimi potrebščinami in uradnikov manjših mest. Med ostalimi so likvidirali tudi vse gasilce nekoga kraja, čeprav so bili samo prostovoljni gasilci, ker so jih zaradi njihovih uniform obtožili, da o fašisti. Če kakšen kmet ni mogel dati za preskrbo ruskih čet perutnine ali goveda so ga tako odvedli kot fašista. Posrebno nesrečni so bili moji sosedjani, ki so jih najprej dočeli delovni službi. Ti so lahko zvečer svobodno hodili okrog, toda NKWD jih je naslednjega dne zaradi »dezertiranja« na mestu ustrelil. Kakor sem videl, je bilo likvidiranih približno 50% vseh prebivalcev. Neki častnik mi je izjavil, da je to na manjši odstotek pri čiščenju kakne dežele. Moja modra legitimacija je imela tajmstveno moč. Pri delu so me likrat odvedli na zasliševanje, toda vedno so me izpustili. Sovjetska tehnična služba je bila zelo pomanjkljiva in zato tudi še živim.«

Nicole napoveduje boljševizacijo Švice

Zeneva, 21. jan. Vodja komunistične stranke de la France v nekem novem revolucionarnem hujškem govoru, ki ga je imel v sredo na nekem velkem zborovanju v Zenevi, boljševizacijo Švice. Nicole je opozoril v svojem govoru, da je približevanje sovjetske vojske izpremenilo občutke švicarskih oblast. Švicarska reakcijska klika in sedanjí zenevski mestni svetniki bi morali vsi izgnati, medtem ko oni k tlačijo ljudske pravice, ne bi smeli imeti pravice niti kot politiki niti kot zasebniki vladati ta kanton. Komunistična stranka de la France je izjavila, da bo izvedla v Švici »čistoke«.

Drugi komunistični govorniki so močno napadli politične in vojaške oblasti v Švici.

Bern, 21. jan. »Journal de Geneve« ob avlja pozov po naslovom »Zenevski narod prebudi se«, ki poziva prebivalstvo, naj protestira proti načrtom boljševiške stranke de la France in proti njenemu voditelju Leonu Nicolu.

Inflacija v Brazilji

Madrid, 21. jan. »Vanguardia« javlja, da postaja v Brazilji inflacija vedno večja. Cena življenjsko potrebnih predmetov so se dvignile od 1940 za 250 odstotkov in ob tok denarja, ki se je že v letih 1939 do 1943 potrojil, se je vred vrednega papirnatega denarja, ki je prišel v obtok 1. 1944., še nadalje povečal.

SPORT

Jeseniški sportniki med nami

Table-teniški dvoboj s Koroško so Ljubljanci dobili z 19:6 točkam.

Ljubljana, 21. januarja
Včeraj in danes ves dan — kolikor ni bilo odmorov brez naše krivde — je teklo v lepore prireditvi in dobro obiskani frančiškanski dvorani mednarodni table-teniški dvoboj med Koroško in Ljubljano. Koroško je povratno srečanje za svoječastno zmagovito gostovanje ljubljanski table-teniški zastopniki v Vrbi ob Vrbskem jezeru. Jeseniški, ki so v glavnem sestavljali koroško zastopstvo v danih okoliščinah niso mogli pridelati s seboj vseh svojih najboljših — to ne velja za njihovo očitno uveljavila — ter so glede na to, da doma pustili vse račune na zmago ali kakrtna koli izredna presenečenja. Dvoboj se je igral s precej neoporečno zmago ljubljanske reprezentance z 19:6, ki čemer sta največ prispevali postavitvi iz moških singlov in dvojbov, sicer pa tudi v ostalih disciplinah razni v damskih singlih postje niso mogli postaviti enakovrednih takmecev.

Mimo vseh teh skoraj v naeraj preračunljivih izidov za poučene je dvoboj potekel napeto in zanimivo in je bilo nekaj sto gledalcev s prireditelji prav zadovoljnih. Tudi tehnična organizacija ter skrb za ooste med turnirjem in v času njihovega bivanja med nami je bila v vsakem pogledu brezhibna. Pri tej priliki se nam tudi umestno omeniti še to, da se je grozno mazar v table-teniških vrstah, o katerem je bilo nekaj govorenega in tudi pisane v zadnjih dnevih, med tem dočela potekati in so vsi naš klub, ki gojijo to smotno panogo, že začeli za kurno in složno delo v njen čim lenši prečit. Gotovo je bila ena prvih ugodnih posledic tega dogovora že današnja vsaka zmaga nad prvim nasprotnikom, prvi kateremu so združeni in ne glede na klubsko barvo nastopili vsi, ki kaj pomenijo na tem področju.

O tehnični strani in formi posameznih nastopilcev na obeh straneh bomo kaj podrobneje objavili še v rednih izdajah »lutra«, za danes se glede tega omejujemo samo na naslednje kratke ugotovitve:

Na uspešnejše se je pri ljubljancih v tem dvoboju pokazala izbira moških, ki so tako v singlih kakor v dvojboh odpravili nasprotnike brez izjeme ene same točke in zasiurili domačim barvam skoraj celi dve tretjini točk. Damaški igralci so bili z malimi izjemami v vseh igrah daleko močnejši, pri čemer pa ni rečeno, da bi se bili dali gostje odpraviti brez rešitve odnora. Skoraj enako kakor za ljubljance moške igralce bi lahko trdili o jenenških dekletih, ki so tudi z med odigranih 5 posameznih partij doble štiri in izgubile samo eno, vendar je treba tukaj tukaj pripomniti, da so naše zastopnice nezneha spoa od zadnjega umirja mnogo napredovale in so se prav tako častno držale proti premočni konkurenci Danske in mežane partije v dvojbo so se prav tako končale v korist ljubljancov, kar je v skupini slednjih vsakekar majhna senzacija, saj sta velik favoriti turnirja z Jesenic Meserjeva in Urbarjeva morali tukaj točki prepustiti domačinkama.

Izmed podrobnih izidov tega dvoboja, ki so prav za prav vse enako važne, saj je skoraj vsaka od njih prinesla točko in dvigala končno zmago ljubljancov, bi hoteli tukaj navesti še najvažnejše, kakor se zdijo, in sicer:

- med moškimi singli: Bogataj (L) — Završnik (K) 21 : 15, 21 : 17, 21 : 15. Bradeško (L) — Falje (K) 21 : 10, 21 : 12, 21 : 9. Gabrovšek (L) — Razboršek (K) 21 : 12, 21 : 16, 21 : 19. Blažič (L) — Poljanec (K) 19 : 21, 21 : 11, 21 : 11, 21 : 11. Medved (L) — Urbar (K) 21 : 7, 21 : 15, 21 : 10 itd.

med damskimi singli: Bedenk (L) — Mesar (K) 19 : 21, 21 : 23, Kameneš (L) — Urbar (K) 17 : 21, 17 : 21, Bricej (L) — Ferjan (K) 21 : 10, 21 : 19, Bedenk (L) — Thaler (K) 13 : 21, 21 : 24, 26 itd.

med moškimi dvojbi: Bradeško — Poljanec (L) : Završnik — Vovk (K) 21 : 9, 21 : 18, 21 : 14. Bogataj — Dular (L) : Razboršek — Poljanec (K) 21 : 7, 21 : 19, 21 : 11. Blažič — Medved (L) — Droč — Urbar (K) 21 : 11, 17 : 21, 21 : 7, 22 : 20 itd.

med mešanimi dvojbi: Bogataj — Bedenk (L) : Završnik — Mesar (K) 21 : 17, 21 : 15. Bradeško — Bricej (L) : Urbar — Ferjan (K) 21 : 18, 23 : 21, Karič — Kameneš (L) : Falje — Thaler (K) 20 : 22, 21 : 15, 13 : 21.

med damskimi dvojbi: Bedenk — Mušič (L) : Mesar — Urbar (K) 18 : 21, 18 : 21, Kameneš — Mušič (L) : Thaler — Urbar (K) 24 : 22, 18 : 21, 21 : 12 itd.

Jeseniški gostje so prebili še prijetni večer v družbi ljubljanskih sportnih tovarišev in med drugim občutili, da bodo skušali znova najti priljubljenost za tako sporno srečanje, to pot po možnosti na svojih mizah.

Obvestilo

podpirancem ljubljanskega podpornega odbora, v mesecu februarju naj predložijo svoje podporne knjižice v naši pisarni v Frančiškanski ul. 6-I v sledečem redu:

1. febr. prosilci z začetnicami A in B,
5. febr. z začetnicami C, D, E in F,
6. febr. z začetnicami G in H,
8. febr. z začetnicami L in M,
13. febr. z začetnicami N, O in P,
15. febr. z začetnicami R, S in Š,
16. febr. z začetnicami T, U in V,
19. febr. z začetnicami Z in Z,
- Dne 20., 22. in 23. febr. vlagajo knjižice zamudniki.

Da se prepreči naval in nepotrebno čakanje, naj se podpiranci točno drža tega reda. Sprejemna pisarna posluša navedene dneve od 8. do 12. ure. — Novi prosilci morejo vlagati prošnje vsak delavnik razen v sredo in v soboto.

Železniškim vpokojencem — v vednost. Razlika na davku in obrambnem skladu za čas od 1. VII. 1944 do 23. II. 1945 se bode vrnila vsem vpokojencem, obnem s pokojnino za mesec marec t. l.

Grob za grobom se vrsti

V Ljubljani so umrli od 12. do 18. januarja 1945: Novak Uršula, roj na Pisp, 61 let, upokojenka tobačne tovarne, Tržna ul. 5; Andovica Alojzij, 61 let, kipar, Japljeva ul. 2; Čuk Marija, rojena Jerina, 75 let, soproga že umr. sprevodnika v pok., Stari trg 9; Zeman Jaromira, 41 let, zasebnica, Ribniška ul. 12; Hrihar Ivan, mestni delavec, 43 let, Vodovodna c. 23; Mrzliker Jože, 33 let, mestni delavec, Duga 33; Lekani Pavlina, 45 let, šivilja, Škija ul. 1; Maglič Uršula, roj. Puljič, vdova Mavc, 81 let, vdova krojača, Japljeva ul. 2; Košir Jurij, 53 let, mestni delavec, Z. Injškega ul. 3; Krainer Viktorija Marija Terzija, rojena Terčon, 6 let, vdova žil. uradnika v pokolu, Hirska ul. 20; Novik Marija, rojena Volkavrh, 82 let, vdova mestnega uslužbenca, I. Inška ul. 12; Gajot Simon, 55 let, mestni delavec; Novak Franc, 80 let, učitelj, Zaloška c. 141; Borje Herman, 38 let, državc. el. cest. 24, Cesta na Rožnik 7; Dražičev Karel, 43 let, skladnični delavec, Rožna dolina, Ceta II-19; Turk Ana, rojena Toma, 69 let, vdova posestnika, Škofja ul. 12; Plahušek Ivana, 62 let, zasebnica, Japljeva ul. 2; Vokal Jakob, 54 let, mestni delavec, Vidovdanska c. 9; Bajec Ivanica, rojena Vidovdanska c. 60; Žena sosednja bolnišnici, Na Klancu št. 2; Stefanij Marjan, 44 let, učiteljica, Vidovdanska c. 9; Mikler Frančiška, 78 let, zasebnica, Hirska ul. 25; Komar Marijska, 71 let, posestnica, Vodnikova c. 243; Simenc Marija, rojena Močnik, 60 let, vdova vrtnarja, Domžalska c. 10; Bove Rozarija, 32 let, gospodinja pomočnica, Marzmontova 18; Lambazar Jurij, 39 let, ravnatelj šafelji, zavoda — Rakovnik, Rakovniška ul. — V ljubljanski bolnišnici so umrli: Kumar Ana, 44 let, hčerka v šolskega oficijala, Vič 60; Kump Pavla, 56 let, posestnica, Semič, kraj Črnomelj; Karovška Z. Zvonc Božidar, 68 let, posestnik, Gorcova vsa — Kočevje; Urh Pavel, 47 let, sin posestnika; Arhar Frančiška, rojena Zagar, 5 let, vdova mazarja, Pod hribom 30; Glavič Neža, 44 let, poljska delavka; Gorup Sergij, 19 let, sin d. z. uradnika, Rožna dolina, Ceta XVII-30; Kliner Janez, 34 let, delavec, Zaloška cesta 72; Marinka Peter, 65 let, živ. gnilač, Mesarska ul. — baraka; Petaros Danilo, 20 let, ključavničarski pomočnik; Ravbar Ivan, 62 let, domobr. podnadarščak, Maša Dolnarska ul. 4; Sinkovec Joža, 24 let, sin posestnika, Zaloška c. 72; Tomič Ana, 40 let, zasebnica, Vidovdanska c. 9; T. emil Irmgard, 40 let, sužninja, Dunaj — Ra-deckystrasse 3; Kikelj Jožet, 21 let, sin posestnika, Lopata 22 — Hine; J. mac Emil, 42 let, slugar, d. ž. žel. Dev. Mar. v Polju 62.

Oddajniška skupina Jadransko Primorje

RADIO LJUBLJANA

7.00—7.10: Poročila v nemščini, 7.10—9.00: Jutrjnji koncert. Vmes od 7.30—7.40: Poročila v slovenščini, 9.00—9.10: Poročila v nemščini 12.00—12.30: Napoved sporoda, nato Opoldanski koncert 12.30—12.45: Poročila v nemščini, poročilo o položaju in poročila v slovenščini 12.45—14.00: Salonski orkester v nemščini, 14.00—14.10: Poročila v nemščini 14.10—15.00: Vsakemu nekaj 15.00 do 17.00: Prenos osrednjega nemškega sporoda 17.00—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini, 17.15—18.30: Prenos osrednjega nemškega sporoda: Pisano poje, da židane volje 18.30—18.45: Glasbena medira, 18.45 do 19.00: Loize Zupanec: Dve okrogli za kratak čas, 19.00—19.30: Šramel: Štirje fantje, 19.30—19.45: Poročila v slovenščini, 19.45 do 20.00: Aktualno predavanje (prenos) 20.00 do 20.15: Poročila v nemščini, 20.15—21.30: Iz opernega sveta — Zbori in pesni — Radijski orkester vodi D. M. Šijanec, sedeluje Komromi zbor s svojimi solisti, 21.30—22.00: Drobni navezi 22.00—22.15: Poročila v nemščini in napoved sporoda 22.15—23.00: Glasbena mavrica, 23.00—24.00: Prenos osrednjega nemškega sporoda.

Angliška breca Petru

Bratislava, 21. jan. V več srbskih mestih so bile ponovno demonstracije proti kralju Petru, pri katerih so demonstranti zahtevali, naj kralj odstopi. Demonstranti so po cestah vzklizkali: »Nočemo kralja, ki srmočim lastni narod.«

Spremljevalno glasbo k tem dogodkom je podal neki članek Reuterjevega dopisnika Rendala Neala, ki Petru jasno namiguje, da mora izgniti, ker ni možna nobena politična stabilnost, kakor piše, če bo beogradska vlada vedno visela na nitki, ki jo drži v rokah Peter. Razen tega so republikanska stremjenja v Jugoslaviji tako občirna, da Tito nikdar ne bo pristal na to, da bi sprejel mesto min. predsednika iz Petrovih rok. Na vsak način, končuje Neale, si Peter po Churchillovi izjavi v spodnji zbornici nikakor ne more biti na nejasnem o pomenu odločitve, ki jo mora storiti zase in svojo deželo.

To je običajna angliška breca, ki jo je prejel Peter prav tako kakor vse veličine od večera, ki so se obešale na Churchillovo sukno.

Odgovornost Anglije za bežo v Grčiji

Oslo, 21. jan. Težka Churchillova priznanja o groznem razvoju v Grčiji zbujaajo v norveškem tisku veliko pozornost, zlasti, ker predstavlja prav Grčija bolski primer za položaj v vseh deželah, ki jih je prepustil Stalin britanskemu vplivu. List »Nationen« pravi, da mora Churchill priznati, da je britanska politika odgovorna za bežo v Grčiji. Dežela je doživela najgroznejše stvari, kar jih sploh more nasteti kak državnik kot posedio svoje politice v normalnih državah. »Aftonposten« izjavlja, da bo bila Churchillova izjavjanja najgroznejša razkritja o državljanski vojni, v kateri so uporabljali komunisti angliško orožje za postavitev svoje vlade v Grčiji.

EAM bo izpustil talce

Amsterdam, 20. jan. Po poročilih atenskega tiska pričakujejo v kratkem prvi sestanek zastopnikov EAMA z grškim zunanjim ministrom Sorianopoulosom. Metro-polit Damaskinos je že povabil zastopnike EAMA, naj se sestanejo z delegati grške vlade.

Amsterdam, 21. jan. Kakor javlja Reuterjev dopisnik iz Aten, govoriijo tankaj v zanesljivih krogih neutralnega Rdečega križa, da je glavni stih EAMA sklenil izpustiti talce razen onih, ki so »neposredno odgovorni za državljansko vojno«. Sta sklep je sporočil metropolitu Damaskinosu posredovalec Rdečega križa. Ista poročila pravijo, da so zastopniki EAMA podpisali v prisotnosti posredovalca Rdečega križa ženevski dogovor.

Stockholm, 21. jan. Kot javljajo iz britanskih krogov v Atenah, so odvrgla letala britanskega letalskega zbora na Balkanu v četrtke nadaljnja živila britanskim ujetnikom, ki so v ELASovih rokah v bližini vasi Lazarine južno od Trikkale. Ker so opazili le kakih 10 ujetnikov, se boje britanski krogi v Grčiji, da je odpravil ELAS britanske ujetnike v druge, doslej neznan kraje.

Beneš pred kočljivo odločitvijo

Zeneva, 21. jan. Kakor javlja Reuterjev dopisnik Randal Reale, je zanosil ljubinski komite s posredovanjem češkega poslanika v Moskvi. Benešev odbor za vzpostavitev diplomatskih odnosov Benešev odbor ima sedaj tri možnosti, da ugodí tej zahtevi, da nemu je opazovalca v Lublno, kakor je storila de Gaulova vlada ali da končno prizna begunsko vlado v Londonu. Komentator iz avlja, da je ta odločitev zelo kočljive narave.

Sovjetska zveza nakupila suške delnice

Stockholm, 21. jan. Kakor piše »Svenska Dagbladet«, je sporočil list »New York Times« iz Kaira, da je dobila Sovjetska zveza precejšnje število delnic družbe Suške prekopka. Sovjetska vlada je kupila v poslednjih treh letih delnice Suškega prekopka od francoskih delničarjev in delnice 4 odstotne delniške skupine, ki so jih prodajali na prostem trgu. Zato obstoja možnost, da je dobila Sovjetska zveza še prav toliko glasov za občni zbor družbe Suškega prekopka, kakor jih ima britanska vlada.

Premirje med boljševiki in protizakonito madžarsko vlado

Stockholm, 21. jan. Radio Moskva javlja, da je bilo danes podpisano premirje med Sovjetsko zvezo in protizakonito madžarsko vlado: bivšega generala Mikloša, ki je prebežal na sovjetsko stran.

Upoštevajte!

Ljudje ostajajo nemoteno po stanovanjih in drugih lokalih in mnogo jih je še danes, ki še niso uredili svojega hišnega zakonika. Uprava policije ponovno opozarja, da so hišni tatešnje oziroma njihovi nametniki osebno odgovorni, da grede vsi hišni stanovniki takoj ob znaku za alarm v zakonike. Zato bodo policijski organi vršili občansko kontrolo.

Varčujte z elektriko!

Temeljiti je bil odgovor domobrancev na Titov „poziv“ za 15. januar

Z žrtvovanjem, napori in neumoljivo borbo proti komunizmu utirajo domobranci pot v lepšo bodočnost slovenskega naroda

Temeljiti je bil odgovor, ki so ga prejeli komunisti v zvezi s Titovim 15. januarjem. Z vseh strani so navali domobranci na se prestajajoče komunistične skupine, ki so danes po nestetih udarcih in porazih v popolnem razkroju. Obratun je sledil na Štajerskem, zlasti v Savinjski dolini, kjer so morale komunistične skupine bežati zaradi fizične izčrpanosti, ter o nesposobnosti za borbo. Rdeče republike v Savinjski dolini, ki so o njej toliko pisali in govorili, ni več v borbah, ki so se razvile od Pohorja do Pake in Savinjske doline je padlo okoli 1.800 komunistov, ujetih pa jih je bilo 1.500. Na Menni, v bližini Gornjega grada, Ljubega in Nove Štete je obležalo na cestne goščarjeve Razgana je bila tudi celotna tehnika KPS za Štajersko.

Usodna je bila za komuniste tudi ofenziva dolenskih domobranskih bojnih skupin, ki so se oglašale z odgovorom na „poziv“ 15. januarja za zaporednimi udarci in napadi. Težišče bojev je bilo v Sani Krajini, kjer so bili goščarski oddelki obkroženi in uničeni. Najbolj krvavi boji so bili na Kamnem vrhu pri Čatežu, kjer je padlo 37 tolovajev. Zlasti domobranci, noveške boje skupine so beležili zelo lepe uspehe. Podli so pred seboj komunistično »brigado«, ki je pustila na bojišču 66 mrtvih. Pri Ajdovcu in Dvoru je bila unčena 10 komunistična »brigada«, 39 komunistov je padlo v bojih naslednjega dne so jim sledili na drugi svet se bataljonski poveljniki in 22 komunistov. Z druge smeri pa sta krenili v borbo proti komunistični brigadi Močanovna in Cofova bojna skupina, ki so se jim priklju-

čili domobranci raznih dolenskih posadk. Pred borbeno črto Meničaninove skupine je obležalo 60 tolovajev, pred ono Cfove skupine pa 65 tolovajev. Domobranci velikokoliške posadke pa so zasledovali »bataljone« VDV, ki se je umikal proti Hovjam. Ta »bataljone« je izgubil v teh spopadih nad polovico svojih pripadnikov, to je 29. Sneg, ki je zapadel, ni bil za domobranske borbe nobena ovira. Uspešno so krenili svoje operacije po točno npravljeni načrtu. Na dolenskih bojiščih je obležalo 333 goščarjev. Zajetih je bilo 50 zapeljena pa dva topa, in veliko orožja. Silo domobranskih udarcev so čutili tudi člani Čateža, Trebnjega in Mirne peči, kjer je padlo v bojih 21 komunistov.

Hude ure so preživeli komunisti tudi na Notranjskem, kjer je navadila na je Rupnikova bojna skupina, ki je v ura v Gimo pri Blokah in razbila četrto četo bivšega notranjskega »odreda«. Na bojišču je padlo 17 tolovajev, 10 pa jih je bilo zajetih. Pri Sv. Anji pa je bila poražena in uničena druga komunistična skupina, 32 goščarjev je padlo, ujetih jih je bilo 12. Med njimi je bil tudi »komandir« prve čete bivšega notranjskega »odreda«. Komunisti, ki jih je v teh uspešnih bojnih akcijah za elu Rupnikova bojna skupina, so bili prepleteni v Ljubljano. Med razcapanimi ujetniki sta bila tudi dva basoljerca in dva čerkeza.

Pročila o zmagovitih podvigih domobrancev prahajo tudi z Gorenjskega, kjer je bila uničena »pokrajnska tehnika« za Kranj in Sv. Jošt. Pri tej prijki je bil

ubit znani komunist Jože Dožman. Branko Temeljito je bilo tudi čiščenje v Selški dolini, kamor je krenil oddelk škorjelskih domobrancev. Pa jo je šest komunistov. Kakor povsod drugod, tako kažejo tudi gore jake komunistične skupine veliko strahopetnost in se ne spuščajo rade v borbo, temveč raje bežijo. Škorjelski domobranci so iztaknili komunistično skrivališče, kjer so našli precej avtomatskega orožja in streliva, pa tudi nekaj težkega orožja. O nizki bojni moral gorenjskih komunistov priča neko pismo, ki so ga gorenjski domobranci zaplenili o priliki nekoga spopada s tolovajsko skupino. V tem pismu beremo:

»Tovars Ruda! Pošiljam ti kopije celotnega sestanka Oprosti, ker ti jih nisem takoj spsal, saj veš, da prenaša mo vse skupaj let mačka mlade in vedno ogledu. Ješ otrog sebe, kdaj bo zaropotalo, ker ti hudiči od ta belih so vedno po gm jni in vaseh, da kmalu ne bomo mogli dobiti niti hrane več.«

Pos zmagovitimi udarnimi koraki domobranskih bojnih skupin na Dolenskem, Primorskem, Gorenškem, Notranjskem in Štajerskem se prebujala slovenska zemlja k novemu življenju. 2.000 mrtvih in 2.000 zajetih komunistov na Dolenskem, Štajerskem in Gorenškem v bojih lanskega decembra in začetkom letšnjega januarja nam kaže borbeno, moralno in organizacijsko ter tehnično nadmoč slovenskega domobranstva, ki z žrtvovanjem, napori in neumoljivo borbo proti komunizmu utirajo v novo, lepšo bodočnost slovenske zemlje.

Prezident general Rupnik med Notranjci

Prezident general L. Rupnik je bil te dni na obisku med Notranjci, ki vidijo v njem svojega skrbnega očeta. G. prezident se je hotel sam na svoje oči prepričati, kakšno je novo življenje na Notranjskem, ki je pod krepkim varstvom vrh domobrancev. Ko je izstopil na Rakeku, je opazil G. prezident, kako se po bližnjih rebrih smučajo domobranci. Potegnilo ga je med njegove fante, ki se jim je pridružil na smučeh Spodaj v dolini pa se je zbrala množica ljudi, ki je z zanimanjem opazovala svojega mladostno prožnega prezidenta. Po končanem smučanju se je G. prezident še pogovarjal s svojimi domobranci, nato pa s samsamezniki, ki so prišli v bližino. G. prezident je pokazal globoko umevanje za potrebe in težave notranjskega ljudstva.

Naslednji obisk G. prezidenta je bil namenjen bojni skupini, ki ji poveljuje njegov sin Vuk Oče in sn sta se kot vojska strumno pozdravila. Nato je general Rupnik pregledal bojno skupino, ki je ravno v zadnjem času izvajala zmožne uspehe v borbi proti komunistom. Sedel je mimohod edine bojne skupine na kar se je G. prezident v prijateljskem razgovoru s častniki podrobno pozanimal.

za prilike, v katerih živijo domobranci, ki jim je po častnih poklonih večjo količino cigaret. G. prezident je stopil tudi k svojim domobrancem ter se z njimi delj časa pogovarjal v vojaško tovarškem duhu.

Pot je vodila G. prezidenta v razdežno Cerkljico in bližnjo Slivnico, kjer mu je upravitelj Kristan pripravil majhen lov na zajce, pri katerem so sodelovali tudi domobranci. Kakor vedno, tako je tudi ob tej priliki pokazal G. prezident svojo mladostno odprtost, prožnost in vzdržnost. Nadaljeval je pot v Begunje in Martinjak, kjer je v udstvo poklosto gorje komunističnega uničevanja in se mu po-tožilo kakor dobremu očetu.

G. prezidenta je notranjsko ljudstvo po tem obisku še bolj vzljubilo, saj je spoznalo njegovo očetovsko skrb za življenjske tegobe in trpljenje zaradi komunističnih zločinov. G. prezident se je ob tem svojem obisku ponovno lahko prepričal, kako toпло in hvaležno utrip-ljejo notranjska srca zani in kako je vse notranjsko ljudstvo čvrsto povezano v skupni borbi proti komunizmu in za lepše življenje našega naroda.

Iz stotero ran je spet zakravela sončna Goriška

Nad lepo, sončno Goriško je prišel nov val trpljenja. Kakor da ne bi bilo v preteklosti drsti hulega, kakor da ne bi v dolnih letih domovna »goriškega slavčeka« zdihovala od bolečine. Kaj je bilo groze v preteklem letu, kaj uničenega premoženja, koliko novih grobov, ki so pokrili izmučene žrtve slovenskega naroda na Goriškem. Slovenska komunistična OF se je zvezala z italijanskimi komunisti, da bi skupno v vidiku velike revolucije na svetu uničila slovenski narod na Primorskem.

Je že tako. Komunist se zveže tudi z vragom, če je treba. In še nekaj je, kar je sklenil slovenski komunist na Goriškem: Če bo že nas vse vrag vzel, naj vzame tudi tega drugega, pa čeprav vse Slovence na Goriškem.

Zato so zagorele slovenske vasi na Goriškem. Ostanke komunistične OF se vese, le, češ ko mi nisimo mogli, naj kdo drugi uniči slovenski rod na tej zemlji!

Pri Sv. Luciji in Podmelcu so morali izginiti vsi slovenski napisi, da je danes ob-

Soči tako kakor nekaj sto kilometrov bolj proti jugu.

V Volčah pri Tolminu je rešil pred gotovo smrtjo volčanske moče nemški krajevni poveljnik iz Tolmina z domobransko patrolo.

»Naša geslo je smrt in kamor bomo prišli, bo ta prokleti rod to čutil.« (Izjava ob priliki ropanja in požiganja na Slapih pri Idriji.)

»Mi bomo popolnoma iztrebili slovenski rod in poselili te hribe z našimi ljudmi!« (Izjava ob ropanju v Grgarju.)

V Solkanu je bilo po gostilnah prepovedano govoriti slovensko. Ali naj še naštevamo stotere oblike našega trpljenja na Goriškem?

Iz stotero ran je spet zakravela naša sončna Goriška! Slovenski stražarji! Vi razumete našo bolečino na Goriškem! Zato v končni boji proti komunizmu, ki nam še danes uničuje naš rod! (Straža ob Jadrani.)

Tudi primorsko ljudstvo spoznava, kaj je komunizem

Iz Gorice poročajo: Pred dnevi so v Standrežu pri Gorici padli morilni strelci, ki jim je bil žrtev mladi fant Dušan Zigon. Kakšen zločin je zakrivil ta pošteni in narodno zavedeni slovenski fant, da je moral tako nenadoma, v cvetu svojih let dati svoje življenje? Komu se je tako strašno zameril? Padel je pod bratsko zločinsko roko, ubili so ga slovenski komunisti, ki prihajajo »osvobojati« naše ljudstvo in se kar cedijo od ljubezni do naroda in kakšen zločin je imel na vesti? Samo tega, ako se to more imenovati zločin, da je bil dober in veren, narodno globoko zaveden in je prav zato odklanjal komunizem, ker je vedel, da je to največja nesreča za slovenski narod.

Grenka so spoznanja našega primorskega ljudstva, ki ne more s Kalvarije. Tudi pošteno idrijsko prebivalstvo je doživelo hude ure in do dobra spoznalo zločinski delovanje komunističnih »osvoboditeljev«. O tem bridkem spoznanju priča med drugim tudi pismo, iz katerega povzemamo nekatere značilne odsavke:

»V Idriji so se ženske, ki držijo s komunisti, živila jim pošiljajo in tudi denar potom terencev. Največja nevarnost v Idriji je ženski spol. Jaz sem ženska, toda obnašam se tudi kot taka. Ne bi mogla storiti nekaj takega, kakor so storile nekatere ženske, ko so prišle komunisti v Idrijo. Ko so nekdanjega občinskega tajnika pretepli, so te ženske vplele kakor zverine: »Ubijte ga, saj ni drugega vreden. Med temi ženskami je tudi naša D. G., ki se pršteva, veš draga Mici, kakor da je največja domobranka. Takrat je bila najhujša ščuvalka. Danes se nosi kakor gospa, toda pod njeno kožo se skriva zver. Pri idrijskih mučenkih sta imeli veliko vlogo dve sestri, ki sta vpili »Dol z duhovniki! Danes ni več Boga, Norci, zakaj hodiš v cerkev?« Vidiš takšni so komunisti. In kako se obnašajo domobranci s takimi zverinami? Kaj naj reče domobranec k temu, domobranec, ki brani vero in Boga, ki brani svoj narod in svoj dom?

Komunistična OF je s tem zakrivila nov vnebovijolič zločin nad slovenskim ljudstvom in s tem ponovno dokazala, da ji za slovensko ljudstvo nič ni mar Komunistični in zločinski OF gre samo za to, da uresniči svoje komunistične ideale, pa četudi bi moral pri tem poginoti ves slovenski narod. Zato ji nič ni mar, če padajo pod bratomornimi strelji naš najljubši možje, fantje, žene in dekleta. Ni ji ni mar, da je tudi med nas zasejala in započela bratomorno klanje, kakor ga nismo poznali v naši zgodovini. Ne ji ni mar, če se po naši deželi kopčijo in gradijo najstrašnejši zločini, ki jih brat povzroča nad bratom.

Slovensko primorsko ljudstvo je že spoznalo vse skrite, ogabne namene OF. Ali naj sedaj propademo pod strel lastnih bratov, ki so zatajili vse, kar je slovenke in se udinjajo tujim interesom? Dovolj je prelite krvi naših nabojskih ljudi, dovolj je gora in sovraštva, ki ga je OF med nami zasejala!

V tem smislu se idrijsko pismo nadaljuje. Dokazuje nam, kako daleč že sega spregledanje v vrstah trpečega primorskega ljudstva. Ali morajo zares vsi iti skozi grenkobo spoznanja in gorja, predno bodo spregledali pravo bstvo komunizma ter njihovih krvoločnih pripadnikov?

Kako je v „deželi brez smehljaja“

»V Moskvi ljudje ne poznajo smeha.« Tako je napisal ameriški dopisnik Henry C. Cassidy že nekaj dni potem, ko je prispeval v sovjetsko prestolnico. Iz tega je sklepal, da pač ne more biti današnja Rusija »najsmrečnejša dežela na svetu.« Ruski poročajo dopisniki iz nevtralnih dežel, segajo Američani s precejšnjo radovednostjo po knjigi tega moža, ki je izšla v Švici pod naslovom »Moskva 1941-43«. Ta knjiga zasluži pozornost, ker nam dokazuje, pod kakšnimi življenjskimi pogoji živi množica narodov v tej vojni v SSSR. Ameriški dopisnik zatrjuje, da se ni v tej vojni kaj ustavi iz leta 1936 mnogi spremenlo glede nesvobode te dežele, četudi predvdeva omenjena ustava teoretično razne pravice in dolžnosti ruskih narodov.

Značilen je tudi prizor, ki ga je doživel W. Wilkie, ko je o priliki svojega obiska v SSSR ustavil na moskovski ulici nekega moškega, da bi izvedel od njega, kakšno je stvarno življenje, pa je dotičnik že ob samem vprašanju od strahu popolnoma prebledel.

Cassidy pripoveduje v svoji knjigi, da je hotel neki ljudski komisar kupiti izvod knjige patriarha Sergija pod naslovom »Resnica o veri v Rusiji«, pa je moral izvedeti, da je knjiga namenjena le širjenju v inozemstvu.

Inozemci so v SSSR pod stalnim strojnim nadzorstvom. Šef britanskega vojaškega odposlanstva Farlane je smel samo enkrat na bojišče, pa še takrat v spremstvu sovjetskih funkcionarjev. Ogrškemu poslaniku pa so v času, ko so bili med Ogrsko ter SSSR še mirni odnošaji, prepovedali obisk mesta Vladimir ter njegovih znanih bizantinskih znamenitosti.

brutalnem stremljenju angloameriških etritlejev po oblasti v Evropi in k razkrivanju konflikto med Ang'jo in Zedinjenimi državama ameriškim, Americanom precej mučna. Zunanji minister Stettinius je izjavil na neki tiskovni konferenci v Washingtonu, da gre v tem primeru za delikatno zapuno zadevo ameriškega zunanje ga ministrstva, ki išče zhoda iz neprjetelega položaja in ki ne ve, kako bi se pomagalo ob razkritju tega dokumenta, da se ne bi napeti odnošaji med Londonom in Washingtonom še bolj in še ugodneje za ostrili.

To knjigo ameriškega dopisnika Cassidyja dopolnjuje knjiga drugega ameriškega dopisnika Johna Scotta, ki pravi v svoji knjigi »Onstran Urala«, da je francoski berač bolje obložen, nego prvo kvalificirani ruski delavec. Četudi bi radi v SSSR ustvarili videz, kakor da je Stalinovo osebno diktatorstvo izmenjala neka »demokratska svoboda«, prihaja tudi Scotts do zaključka, da v SSSR prav radi razpravljajo o Leibnitzu Heglu ali Leninu, da pa je ostala suženjska podrejenost sovjetskega državljana in tudi GPU s svojimi kazenskim specialitetami. Pisec sam se je čutil stalno ogroženega ter je imel vtis, ko da ga not in dan zasledujejo agente GPU in da ga hočejo aretirati.

Po vsem tem se moramo zares vprašati, ali se ljudje v takšnih strahotnih prilikah res lahko še posmejejo? Ameriški dopisnik je dobro opazoval in je popolnoma upravičeno označil SSSR kot »deželo brez smehljaja«.

že popolnoma jasno, da je postalo luzorno vsako upanje na pametno mednarodno soteleovanje po vojni. Omenjeni dopisnik navaja za tem po listu »The Economist«: »Nedopustno je, očitati Britanskemu narodu, ki je že šteto vojno zimo izposvajljen pomanjkanju ter letalskim napadom in ki mora stati pred trgovinami z živili v nepreglednih vrstah, da zanemarija svoje vojne koristi. Posebno neprijetno je, da prihajajo ti očitki iz dežele, ki nam je odstopila svoje proizvode le proti takšnemu plačilu. Selaj nam očitajo Američani, da smo s svojo poljsko in grško politiko pokopali atlantsko listino. Te obtožbe čujem iz dežele, katere politični stranki se nista niti za trenutek obotavljali, da bi proti volji Arabcev objubilji ustanovitev Zidovske države v Palestini, samo da si s tem pridobijo naklonjenost newyorških Zidov. Američani napadajo našo politiko vplivnih področij, ne da bi pri tem pomislili, da je Anglija v primeru z ameriškim imperialističnimi mahinacijami prava sirota.«

Značilno je tudi, kako poročajo Američani o obupnih razmerah v Angliji. V tem pogledu pravi ameriški direktor Patterson zastopnik urada za vojno filmsko organizacijo v svojem poročilu, da so Angličji utrjeni in živčno uničeni. Svoja opažanja v Londonu je lahko sporočil po radiu svojim rojakom v Ameriki, le z nekoga kraja »globokej pot zemljo«. Nemška orožja »ve vplivajo torej tako močno na londonsko življenje, da mora radjska služba poslovlati v zaključnih kletkah. Tudi sicer pripoveduje ta ameriški filmski direktor zelo zanimive reči o hudih obremenitvah, ki jih čutijo Britanci v sedanji vojni. Obratunal je tudi z zmotnim mnenjem, češ da se v Londonu deloma ne izvaja več zatempnjevanje. Nasprotno je nadzorstvo nad izvajanjem zatempnitvenih predpisov ravno tako strogo kakor je bilo prej. Pisarne in službene prostori so obupno slabo kurjeni. Ljudje stopicajo ves čas okoli, da se malo pregrejejo. Kače čakajočih ljudi, ki stojijo pred trgovinami z živili, so zmeraj daljši. Britanci so sedaj bogatejši za novo razočaranje, ker so se lahko prepričali o tem, da vojna že dolgo ni končana, kakor so jima ves čas trobili v ušesa. Toda največje njihovo razočaranje je v tem, da so izpostavljeni pomanjkanju in trpljenju, ki so ga v polnem sovraštvu prvoščili nemškemu narodu.«

Anglija hoče Italijo izstradati

Britanski ministrski odposlanec v Rimu Mac Millan je podal izjavo, v kateri je opozoril Italijane na potrebo samopomoči. Dejal je: »Pot k obnovi Italije bo dolga in težavna. Mi ne moremo ničesar storiti, češar ne morejo Italijanci sami zase storiti.« Ta izjava, ki kaže v značilni meri britansko razpoloženje do Italije, ima svoje pojasnjajoče dopolnilo v dogovoru, ki se je pripetil v severoameriškim državnem departamentu. Nek ameriški novinar Pearson je objavil namreč v dnevniku »New York Daily Mirror« strogo zapuno dokument iz arhiva ameriškega zunanje ga ministrstva. Ta dokument, ki poteka od lorda Halifaxa, britanskega poslanika v Washingtonu, dokazuje, da so se Angličji uprli izboljšanju italijanske preskrbe z živili.

Zadeva je uprav senzacionalnega značaja. Gre za poslanico, ki jo je sredi septembra pred konferenco v Quebecu zročil britanski veleposlanik lord Halifax v severoameriškem zunanjem ministrstvu. V tej poslanici se svary ameriška vlada pred enostranskim postopanjem. V tej poslanici je zapisano črno na belem, da je Anglija za terestrana na tem, da je v Ekonomijev Italiji še naprej lakota, ki naj se celo poostri. V poslanici se priznava, da ne more London dovoliti kakršnega koli sodelovanja pri obnovi Italije. Celu napoved picle pomoči po UNRRI se obojca.

Ta poslanica je drastičen dokaz za to, da zasleduje Anglija z nadaljnjim, še ostrejšim izstradanjem Italije čsto po, sbebe politične cilje, ki so podobni onim na Irskem ter v Indij. V tej zvezi opzary nemški dopisnik v Benetkah, da se ni nobenega sledu o izboljšanju preskrbe Italije z živili o kater je bilo toliko govora meko ferenco v Quebecu.

Upravičeno je trjenje, da je senzacionalna objava tega dokumenta, ki priča o

Skrivnosti, ki so zgolj za Partijo in SKOJ

Pomočnik politikomisarja III. bataljona Cankarjeve brigade je izdal 11. X. 1944 okrožnico vsem pomočnikom politikomisarjev čet in sekretarjem SKOJa, kate o zaključuje takole: »To okrožnico, čuvajte in pazite, da je ne dobijo v roke boji, ker to je izključno za Partijo in SKOJ. V okrožnici večkrat naroda, naj moštvo izgradijo čim prej, ker stojijo pred velikimi nalogami in težavami.

Prinašamo nekaj odstavkov skrivnosti, ki so zgolj za Partijo in SKOJ:

»BREZ ZAVEZNIKOV!« »Povejte borcem, la se ne mo amo osvoboditi sami brez zaveznikov in Rdeče Armade, od od njih ne smemo pričakovati, da nas bodo osvobodili oni ampak da smo mi tisti, ki moramo naš narod osvoboditi. Dvigniti moramo pri bojih ofenzivni in borbeni duh, da bodo mogli pšenasti težave, ki bodo nastale.«

»ZALETELI SE BODO.« »Borce je pripraviti do tega, da ne bi čakali zaveznikov, niti Rdeče Armade, ampak da bo lo čutili v sebi potrebo, da se sami čim prej osvobodimo. Vse sveti strmi nad jugoslovenskim partizanstvom in ga občuduje, zato moramo v enem smeleu zaletu zrušiti kupačarja, kjer se bomo zaleteli in se osvobodili.« — Da, da! Zaleteli se bodo!

»ŠTAJERSCEM NE ZAPAJAJO.« »Razkrinkavati peto kolono. Peto kolono moramo posvetiti precej pažnje, da se nam ne vrinejo v naše vrste tni. Posebno je treba paziti na novo mobilizirane tovaršje iz štajerske, la ne bi prišli in z malenkostmi zaleteli razkratit naše edince. Moramo vedeti da se peta kolona poslužuje vsakih najmanjših stvari, n. pr.: Sem strgan, ne cren na straži itd.«

»BLAMAŽA S 15. SEPTEMBROM.« D »Klapanati moramo borcem važnost 15. septembra, da ni, kot so nekateri mislili,

na ne vem kakšne ofenzive in bombardiranja, ampak da je ogromne važnosti, ker je bila s 15. septembrom unčinja vsaka možnost vseh okupatorjevih hlapcev, da prestopijo na stran OF in so vsi postavljene pred narodno sodišče kot narčni izdajci. Važnost 15. septembra moramo študirati tudi na partijskih sestankih.«

Oh, a blamaža s 15. septembrom! S kakšnimi grožnjami so pretli domobrancem, če ne prestopijo k tolovajem! Lahkoverni komunisti so si res mislili, kako se bodo Tito in »zavezniki« znašli nad domobranci, če Titovega povelja ne izpolnijo. Domobranci so ostali na svojih mestih in nič. Razumljivo, da je moštvo demoralizirano, češ: »Grozite, potem pa nič ne naredite!« Bole bi bilo domobrancev ne pozivati k predači, se vsaj ne bi blamirali.« — Zato je treba moštvo prepričati, da se je moštvo lo, če je pričakovalo bombardiranja in ofenziv po neuspehu 15. septembra. Uspeh 15. septembra je le v tem, da je zdaj uničena vsaka možnost vseh okupatorjevih hlapcev, da prestopijo na stran OF. — Zopet so se blamirali, ker tudi te svoje grožnje ne držijo, marveč so z amnestijo in ponovnim pozivom k predači do 15. januarja zopet svoje beselo pržili.

Toda zgodilo se je, da je Titov poziv za 15. januar veljal v resnici komunistom, ki na veliko bežijo iz gozdov kadar in kjer morejo. Razkroj, ki naj bi spravil domobrance z obliče slovenske zemlje, uničuje »borce OF«. Tako je danes pri komunistih veljavno pravilo: »Reši naj se, kdor se rešiti moe.« Udarec za udarcem, ki so jih prejemale od lombrancev, njih splahnelo upanje na »zaveznike« in Rdečo armado, hudi porazi v Grčiji, okrepitev mednarodne fronte proti bolševizmu, vse to daje misliti tistim, ki še kaj mislijo ali smejo misliti!

„Prešli so se v — trinajsto brigado“

V vrstah OF poka, O tem ni dvomiti. To dokazujejo tudi vrste, se spommba v vodstvu OF. Temeljite spremembe pa so bile potrebne zlasti v progandni, ki so jo morali reorganizirati, ker je proganda d i kader popolnoma odpovedal.

Na Primorskem je stasil največ IX. »korpus« NOV in POJ. Tudi ta je moral formativno nov propagandni odsek z drugimi delovnimi močmi. Ze zpana imena so bila ponovno preobčena pri novih »važnih funkcijah«. Morda koga od teh poznate, saj so tudi Primorci med nimi!

Šef oddelka Sasa Stempihar; pomočnik: Koren Jože; vodja administracije: Fajzel Nuška; tiskovna s kaja: Dušan Foršič; Ambrožič Franc, Sumi Abina; poročevalska sekcija: vodja: Orel Tone; pomočniki: Bernard Srečko, Dolenc Bojan, Kežič Stane, Trčič Vilj-Gorazd, Gruber Brano, Gantar Antonija; foto-sekcija: Šteler Božidar, Motič Marijan, Dermata Stanislav, Balant Marija; kuturna-prosvetna sekcija: Breclji Tone, Štepič Rado; radio sekcija: Seražin Jože, Firc Ivo; administracijska tehnika: »A.« Storm Sane; tehnika »Tone«; Mikar Tone, Verčon Franjo, Vdmar Peter, Hladnik Ignac, Dražumerič Adolf, Ja-

šek Jurij, A. Vabšek, Rorman Adolf, Fajt Franc; tehnika »Rudi«: Rudi Uršič, Rado Belič, Zuman Franc, Foršič Franc in Petič Zarko; igračna skupina KIS: Turk Danilo-Joco, Hlebec Tone, Klanič Tago; godba: Rebu Ivan, Prevoršek Božo.

Morda boste bolj poznali one iz šaba »slavne XXX. divizije«: Rudi Pešič, Franek Tone, Drolc Ciril, Jovo Vauč, Maks Aznik, Zupančič Mire, Jagodic Florjan, Pertot Vlado, Formozari Franc, Fagarec Borut, Bragand Franco, Bečirjak Rihtar Srečko, Iskra Cene, Fagon Andrej, Kečičnik Zdravko-Bajtar, Preis Franc, Ppan Tone-Cromar, Borlat Anton, Stano Mirko, Huster Lado, Bobiček Stanco, Medvedek Miran, Kopitar Marjan, Pogačnik Anton, Hrust Alojzij, Fajfar Peter itj.

Morda ste nekega od teh seznanu tudi ime marsikoga, ki ete ga sami poslali v roždovno umirat? Nedvomno je precej med njimi takšnih, ki jih je no komunistični teminostelji »povabila« v »bataljone« ali pa so se »prešli« v trinajsto brigado. Tudi druge čaka podobna usoda. Ali se krivci zavajajo svoje krivde zaradi nestetih žrtev, ki jih imajo na vesti?

Tiskovna vojna med Angleži in Američani je zavzela zelo ostre oblike

Križa v angleško-ameriških odnošajih tvori sedaj glavni predmet londonskega tiska ter komentirjev radjskih tolmačev. Britanski komentator Hastings je v svojih izjavanjih, ki jih je naslovlil na Zedinjene države amerike, izjavil, da se mu zdi, ra, kor da se nahaja v neki družbi, v kateri se gostje melisebojno obmetavajo z »pckami«. Nastaja vtisk, kakor da so zšli angloameriški odnošaji na posebno »oskev.« Po pravih stikah, a katerimi se Angličji ter Američani v svojem tisku obojestransko obdelujejo, je to celo milo izraženo. Tako je zatrjeval gospod Hastings. »Morate sneti klobuk pred nemškimi vojakom, kaj ne?«

Ameriški radjski komentator Graham Swine na je dejal, da so angloameriški prijateljski odnošaji združili na lošelj najboljše točke. V svojih izjavanjih navaja Swine iz lista »Economist« sledečo izjavo: »Delstvo da kritična Anglija Ameriko, kaže, kako smo zelo prijeli leva za

rep. Zaradi tega se ne smemo čuditi, če je lev zatulil.«

Britanski poslanec in stalni sotrudnik lista »New Chronicle« je izjavil v zvezi s temi obojestranskimi očitki: »Številni Britanci niso prepričani o tem, da priznavajo Američani v dovoljni meri žrtve, ki smo jih doprinesli. Pač pa si prizadevajo polastiti se po možnosti vse gospodarske oblasti, medtem ko ližemo mi svoje rane.«

K britansko-ameriški tiskovni vojni pristavlja londonski dopisnik lista »Neue Züricher Zeitung«, da je tolmač ameriški tisk spore in očitke med Londonom in Washingtonom kot signal za neovirano kritiko nad Anglijo. Ta kritika je zavzela tako ostre oblike, da se je celo tolerantni angleški tisk silno razburil in zelo ostro o »rovoril«.

Tudi španski dopisnik v Londonu in New Yorku poročajo o napetosti med Anglijo in USA. Tako niše londonski dopisnik »V. A.« Assia: »Besneča polemika med angleškim ter severoameriškim tiskom ka-

Kulturni razredi

Univ. prof. dr. Henrik Steska:

Državna ureditev ogrske dežele

I. Bežen pregled ogrske ustavne zgodovine

Po Matjaževi smrti so vojne in pa nastava velikašev opustošila deželo, kralji so bili brez moči, nižje plemstvo se ni moglo ubraniti izredov med sabo povezanih magnatov, le-ti in pa nižje plemstvo so izemali podložno ljudstvo. Turki so že iz leta 1526 naprej v nekaj desetletjih zavojevali tretjino Ogrskega, le Slovaško in zahodni pas ob avstrijskih deželah se jih je obranil. Erdeljsko s krajinami med Erdeljskim in Slovaškim pa je postalo samostojna vojilna kneževina pod turškimi protektoratom. Ogrsko je torej razpadlo v tri dele, v tako zvane cesarsko Ogrsko, v turško Ogrsko in v Erdeljsko. Cesarskemu Ogrskemu so vladali Habsburžani, glavno mesto tega pa je bila Bratislava (Pozsony, Pressburg), kjer je stoloval palatin kot namestnik v nemškem imperiju bivajočega kralja in kjer se je sestajal ogrski državni zbor Turki, ki so bili zasedli najrodovitejši del Ogrskega, so bivali le v trdnjavah in po mestih, plemstvo in meščanstvo je skoraj v celoti zapustilo turško Ogrsko; v podoželnju so ostali vobče le podoželniki, a turški spahiji uživali veleposestev so izterjevali davke od občin, ki so jimale za popolno plačilo davčin; trgovina in obrt po mestih pa je prešla na juče in na mnogotevline pravoslavne Srbe, ki so se pod turškimi okriljem preselili z Balkana v turško Ogrsko.

Stiska na Ogrskem je bila tem večja, ker so cesarsko Ogrsko in Erdeljsko zajele tudi še verske zmede. Reformacija in protireformacija sta razvijala plemstvo, meščane in podoželnike. Ti z veliko nestrpnostjo izvojevali verski boji so zelo oteževali in zavlačevali osvoboditev turškega Ogrskega. Šele proti koncu 17. stoletja se je Ogrsko zneoblo turškega jarma, Erdeljsko pa turškega varstva. Opuščena Ogrska država je nujno potrebovala močno vladarjevo roko; zavojevali je ogrski državni zbor že l. 1687 sklenil, da Habsburžani v moškem rodu po pravici prvorojenstva brez volitev podedujejo ogrsko kruno; državnemu zboru pa je ostalo še sodelovanje pri zakonodaji in kralj brez njegove dovolitve ni smel ne davkov pobirati, ne vojakov nabirati, toda plemstvo se odsejal nikakor ni več smelo upreti proti kralju v obrambo ogrske ustave. Dasi je bil na Erdeljskem turški protektorat odpravljen ter je l. 1699 to ozemlje prišlo pod oblast Habsburžanov, se pa vendar ni priključilo Ogrski deželi, marveč se upravljalo kot posebna dežela s posebnim deželnim zborom takozvanih treh nacij (Madžarov, Seklov in Sasov); šele 1868 je bilo vnovič vteleseno Ogrski kraljevini.

Ker Ogrsko tudi po osvoboditvi izpod Turkov nikakor ni bilo varno pred novimi turškimi napadi, se je v začetku 18. veka morala ob turški meji ustanoviti vojaška granica, kjer so se naselili zlasti srbski izseljenci. Da bo obramba uspešnejša se je granica z Dunaja vojaško upravljala in bila izločena iz komitatske organizacije. Na Erdeljskem se je vojaška granica že 1851 v ostalem Ogrskem pa 20 let pozneje uknila.

Ze v začetku 17. veka se je luterancem in kalvincem priznalo svobodno izvrševanje njihove veroizpovedi, toda zemljiškemu gospodju je še nadalje pripadala pravica določiti vero podoželnikov (ius reformandi); šele sredi 17. stoletja se je svobodno izvrševanje teh ver dovoljevalo tudi podoželnikom. Na Erdeljskem so si luteranci, kalvinci in unitarjci (protestanti, ki so tajili Sveto Trojico) že v 16. stoletju priborili versko svobodo. Svobodno izvrševanje veroizpovedi pa še nikakor ni pomenilo izenačenja z rimsko katoliško cerkvijo; že iz zgodovinskih razlogov je ta cerkev kot vladajoča cerkev, uživala na Ogrskem posebne prednosti; celo s katoliško cerkvijo združeni unitarji grškega in armenskega obreda so bili šele v 17. stoletju izenačeni s rimsko katolikom. Na Erdeljskem so kalvinci (reformiranci helvetskega veroizpovedovanja), luteranci (evangeljčani avgsburške veroizpovedi) in unitarjci že pred ukinitvijo turškega protektorata dosegli enakopravnost s katoliki in so se vse štiri vere imenovale usvojene ali recipirane vere, na ostalem Ogrskem pa so se protestantske vere šele po dolgotrajnih bojih priborile položaj usvojenih ver. Le pripadniki usvojenih ver so mogli uživati polne občanske pravice in prestop iz recipirane vere je bil dovoljen le v drugo recipirano vero. Pravoslavna cerkev na Ogrskem, ki se je v drugi polovici preteklega stoletja delila v dve ločeni cerkveni organizaciji, v srbsko in v rumunsko pravoslavno cerkev, si je v 17. veku pridobila šele pravico svobodnega izvrševanja,

a je bila končno tudi usvojena. Judovska veroizpoved je bila do leta 1848. zgolj tolerirana, a l. 1867 se je judom po veri priznala občanska in politična enakopravnost. L. 1895 se je judovska vera celo uvrstila med usvojene vere Ogrske dežele tega leta pa je bila tudi na Ogrskem vpeljana verska svoboda, toda otroci do 18. leta se morajo vzgajati po naukih usvojene ali od vlade izrečno priznane veroizpovedi.

II. Teorija o sveti ogrski kroni

Državna oblast na Ogrskem je bila načeloma deljena med kraljem in izredno širokim plemiškim slojem. Ta dualizem je bil povod za nastajanje teorije o sveti ogrski kroni in ji dal trd in učinkovit temelj. Po tej teoriji pripada vrhovna oblast t. j. oblast vladanja (vrhovna uprava), zakonodajna oblast in vrhovno sodstvo sv. ogrski kroni. Sveta krona, ta simbol ogrske državne oblasti, je torej imetnik državne gospostva in predstavnik narodne enote, kralj in narod pa sta udeležena pri tej kroni; kralj je nosilec sv. ogrske krone in zategadelj glava v državi oživotvorjene enote, posamezni plemiči pa so kot lastniki večjih ali manjših posestev člani sv. krone ter morajo zastran tega skladno velikosti svoje zemljiške posesti; tudi primerno število vojščakov na konjih iz vrst svojih podoželnikov-tlačanov dati. Vez med obema faktorjema sv. krone je tem močnejša, ker volijo plemiči na državnem zboru kralja in šele po njegovi zaprejši na ustavo in po kronanju preide kraljevska oblast na kralja; plemiči pa le že kronanemu kralju prisegajo zvestobo. Vse to je podrobneje opisal znameniti ogrski jurist in palatin Stefan Werbőczy v svojem l. 1514 izdanem Tripartitum. Je to zbirka vsega teokratnega ogrskega prava ter obsega postavljeno pravo (zakone in uredba), kakor tudi množestveno pravne običaje. Dasi je državni zbor to zbirko izrečno sprejel, kralj pa jo potrdil, vendar zbog odpora s strani magnatov ni bila kot zakon razglašena, a je sčasoma zadobila kot običajno pravo obvezno moč. Werbőczy je dokaj utrdil položaj ogrskega nižjega plemstva proti kralju in magnatom.

Ogrski kralji so se prvotno volili le iz rodbine Arpadovičev; že pri teh volitvah

je skušalo plemstvo v volilnih pogojih kraljevo oblast sebi v korist omejit; ko pa je l. 1301 ta dinastija izumrla, in volitev ni več bila vezana na določeno rodbino, se je obseg kraljeve oblasti skoro pri vsaki volitvi kralja skrčil. Velika stiska, ki je nastala z udorom Turkov na Ogrsko, je utrdila pravni položaj kraljev iz habsburške dinastije in je glede te rodbine izza kraja 17. stoletja obveljalo načelo prvorojenstva v moškem rodu; šele potem bi smel državni zbor kralja voliti, če bi dinastija izumrla. Ze leta 1723. je državni zbor tudi trem ženskim vejam habsburške dinastije priznal prestolonasledstvo po načelu prvorojenstva s prednostjo moških potomcev pred ženskimi v isti glavni vezji; tako je mogla 1740. Marija Terezija brez volitve zasedeti ogrski prestol, a za izvrševanje kraljeve oblasti je bilo seveda še kronanje potrebno.

Kralj je prvotno v sporazumu z državnimi veleodstojanstveniki vladal ter so tilo imeli svoj samostojen deželnik; izza 16. stoletja pa so postali kraljevi pomočniki. L. 1723. se je kraljevska kancelija na Dunaj preselila, na Ogrskem pa je ostal namestniški svet s palatinom na čelu. Palatin je nadomestoval odsotnega kralja, upravljal po navodilih dvrne kancelije s pomočjo svojih izmed prelato, magnatov in plemičev postavljenih svetovalcev deželo in predsedoval kraljevski kuriji kot vrhovnemu sodišču. Palatina je volil državni zbor izmed štirih oseb, ki jih je kralj predlagal iz srede magnatov ali navojvodov. Važen centralni urad je bila tudi kraljevska komora; le-tej je pripadalo vrhovno vodstvo kramelnih posestev (poljedelskih in gozdnih domen, rudnikov in kovnic, solarn), nadzor nad kraljevskimi svobodnimi mesti in pa uprava državnih neposrednih davčin.

Plemstvo je bilo drugi državni faktor. Plemiči so bili predvsem potomci zavojevalcev trajno zasedenega ozemlja, toda tudi kralj je smel plemstvo podeliti. Ko so Arpadovičji izumrli in so z njimi porobinski veze povezani Anžuvinci zasedli ogrski prestol, je prišlo do temeljitejšje organizacije plemstva. Spopolnila se je organizacija vojske, kralj, veleodstojanstveniki in ostali magnati so se pod lastnimi zastavami, malj plemiči pa s svojimi, število podoželnih kmetij ustreznimi moštvi po županijah zbirali; uostjevalo se je torej, da je vsak plemič vodil svoje konjenike; zlasti so se pa plemiči po prvotnih kraljevskih komitatih (grofijah županijah) organizirali v javnopravno telo in je iz kraljevskega komitata postala avtonomna korporacija plemičev; vedno več javne oblasti glede uprave, kakor glede sodstva je prešlo na komitate, a tudi v državnih zakonodaji se je večal vpliv malih plemičev.

Verno ogledalo sodobnih umetnostnih stremljenj

Je ugledna revija »Umetnost«, mesečnik za umetniško kulturo z literarno prilogo »Ziva njiva«. Ta revija sta v svojem devetletnem izhajanju priborila širok krog prijateljev, ki ji priznavajo njen pomen in zasluge na našem umetnostnem stvarjalnem področju. Zelo nas je razveselila skupna števa 4-12, ki je izšla te dni v zelo reprezentativni obliki in z bogato vsebino. Je prava knjiga, ki se dostojno uvršča med dosedanje publikacije Bibliofilske založbe.

Uvodno stran krasi večbarvna M. Jarmova slika »Pogled na ljubljanski Grad«. Kipar Ivan Zajec podaja v uvodnem prispevku »Moje spomine«. Piše o svojem očetu Franu Zajcu, o svojem življenju in čuda ob sklepu seznam svojih kiparskih umetnin, ki so v Ljubljani, Kranju, Moravcah (spomenik matematika Jurija barona Vege), Čemšeniku, Krškem, Sviljanu in Beogradu (Glasba, Filozofija, Politika, trimetrski kipi za Narodno skupščino). Razen tega je še mnogo njegovih terakot in reliefov v Parizu in na Dunaju ter mnogo drugih portretov in plastičnih del v manjših dimenzijah. Sledita informativna sestavka o slikarju Mirku Kujadžiću, ki je tudi dober grafik, in slikarju Ivanu Miklavcu, ki se je posvetil tudi uporabni grafiki. Anton Debeljak prikazuje v izčrpnih razpravi pomen in posreduje v izvirnih spisih znamenitega švicarskega predhoditelja umetnostne kritike prof. Schaub-Kocha, spriznanega tvorca konstruktivne kritike, polnega modroslova in pisateljja, ki se je kot prvi zanimal za našega umetnika Miha Maleša in ki je z neopredeljeno kretajo mednarodnemu občinstvu pokazal enega naših mojstrov. To dejanje helvetskega plemiča bo znal ceniti zlasti oni, ki je kdaj poskušal spraviti pred svetovni forum kako vprašanje malega naroda. Priljubljenega je E. Schaub-Kochova analiza umetnostnega ustvarjanja slikanja in portretista Pabla Picassa. Sledijo ne-

katere značilni izseki Pabla Picassa o umetnosti ter krajsa prispevka o zbiranju in zbiratelju ter o snovi, vsebini in formi v priradu; M. B-a, Marij Skalan razpravlja o problemu sodelovanja slovenske arhitekture s kiparstvom in slikarstvom. V okviru svojih razmišljanj se zavzema za zakonito zaščito kiparja in slikarja kot umetnika ter njune stvaritve kot umetnine. Ponekod so bili že storjeni prvi poskusi zakonske zaščite kiparjev in slikarjev. Treba jih bo uveljavljati tudi pri nas. Prav tako bo treba pri nas zakonito zločiti najust upoštevanja kiparstva in slikarstva pri vseh bodočih pomembnejših

Miha Maleš: Avtoportret

Njeno življenjsko vodilo sta pero in knjiga

Dne 5. marca t. l. bo minilo 40 let, kar je priobčila v »Slovenskem Narodu« svoj prvi feljton Mara Tavčarjeva, ki je praznovala dne 19. t. m. svoj rojstni dan v bolnišnici na internem oddelku, kjer je pod skrbnim vodstvom g. docenta dr. Matka na potu popolnega okrevanja. Ta interni uredniški jubilej je vreden posebnega poudarka, saj je ostala M. Tavčarjeva našemu listu najzvestejša in najmarljivejša sotrudnica do danesnjega dne.

Mara Tavčarjeva je po rodu iz Vipave, izhaia iz uradniške družine. Šolala se je v Škofji Loki in v Ljubljani, službovala pa kot učiteljica na raznih krajih, našljje v Belj Krajini. Kot dijakinja je bila članica djaškega kluba, ki je izdajal list »Naše močič«, ki je vezan ohranjen v vseučiliški knjižnici. Ze kot ljudskošolska učerka se je zanimala za knjigo in pisanje. Njena prva pesem je bila napisana ob priliki ljubljanskega požrsa. Od te njene prve pesmi, ki se je v njej na prvi mah razodela prava pesniška žilica Mara Tavčarjeva, je minilo 49 let. Njene slovenske naloge v meščanski šoli pri uršulinkah v Ljubljani so bile vzorne in so slovele tudi po kaligrfični pisavi.

Mari Tavčarjevi ni bilo postlano na njeni življenjski poti z rožicami. Mnogo, mnogo težkih dni in gorja je šlo mimo nje, vse v sedanjih čas. Toda svoje bolečino je zaprl globoko v svoje srce, na obraz pa pričarala nasmehe, ki jo zmeraj spremlja. Navajeni smo njene vesele nasmejanosti, njene vedrine in pristnega humorja. In to njeno bistvo se razliva tudi v vezani in nevezani besedi, ki jo

ustvarja z neverjetno plodovitostjo. Njenih vestic ne bomo razumeli, če ne bomo izšliči tega, kar podaja. Pri tem ji je glavno vodilo: »Mal za špas in mal za res, in pa zlato jedro vmes.«

Tako se ob njenem rojstnem dnevu bežno spominjamo 40letnega nesehnega sotrudnika in kulturnega delavca svoje vzorne, neustrudne in pridne sotrudnice, ki ji želimo čimprejšnjega okrevanja, da bo lahko še dolgo vrsto let sodelovala in pomagala polniti predale »Slovenskega Naroda«.

javni in zasebni gradnjah. Ob sklepu izraza M. Skalan upanje, da bodo slovenski arhitekti sami doumili, da »z nameranim izločanjem kiparstva in slikarstva iz arhitekture ne ovirajo le napredka in razmah slovenske kiparske in slikarske umetnosti na škodo splošnega slovenskega umetniškega in sploh kulturnega napredka, marveč škodujejo s tem tudi samj rasti in vrednosti slovenske arhitekture kot take.«

V vrsti poetičnih, zanimivih spisov vzbuja posebno pozornost prispevek prof. A. Budala iz Vidma o »Ivanu Trinka in umetnosti. Poudarja umetniško izživljanje Ivana Trinka, ki je dozorl v največjega današnjega beneškega Slovenca. To izživljanje nje se zrcali najkrepkeje v besedi. Umerjenost, skladnost in resnoba so glavni znaki Trinkove poezije. Njegova proza pa je šegava. Prav tako poteka tudi Trinkova glasbena darovitost iz domače grude in domače pesmi. Tujina pa ga je navdušila za cerkveno glasbo. Umetniško izživljanje J. Trinka sega tudi na področje upodabljanja umetnosti. Posvetil se je predvsem risbi s peresom. Zatem je v prevodu M. B-a podano življenje Vincenta van Goghe, ki niha »med bolečino, obupom, melanholijo ter mirom in vendar nenehoma slika«. Končno so še priobčene misli slikarja in grafika Avgusta Brömseja o umetnosti. Ob sklepu je še obilno založena rubrika »Iz umetniškega sveta« z drobnimi novicami ter knjižnimi ocenami.

»Ziva knjiga« obsega pesmi, ki so jih prispevali Cvetko Golar (Božična pesem mladih pastircv), Leopold Stanek (Prometej, Zale, Zemlji, Poslednja volja, Noč...), Pavel Karlin (Izpoved), Marij Skalan (Mlada ljubezen, Smrt Izdajalka, Oprost), Vera Remec (Zapuščene poti), Ivo Peruzzi (Stara pesem, Razgledi), Stane Novak (Nekdo je vrgel mrežo v morje mojih lepih sanj), Račca Rudanova (Pesem o žalosti, V spominsko knjigo, To noč), Mitja Mejak (Prijatelj, Kmet), Andrej Budal (Travica, Pod zračnimi brci), Stana Vinšek (Scherzino), Drag. Damjančič — prevedel Ernest Rus (Stara pesem) in Alojz Gradnik (Galus Valerius Catulus, prevod). Obsečno skupno število »Umetnost«, ki jo s sretno, preizkušeno roko urejete Miha Maleš, zaključujeta C. Golarjeva posrečena groteska v ena desetletju »Muc Barona ter imensko kazalo za Cankarjeve zbrane spise I-XX., ki ga priobčuje France Dobrovolje. Omeniti je še številne, krasne umetniške slike, ki po-

Osebnostne novice

Promovirana je bila dne 30. decembra na ljubljanski univerzi za doktorico filozofije iz paleoantike ga. Budnar-Lipoglavca Ana, asistentka Prirodoslovnega muzeja v Ljubljani. Mojski izpit iz krojaške stroke sta napravili gdč. Pavla Podboj in gdč. Pavla Močan. — V nedeljo sta se poročila v cerkvi Božjega groba v Štepanju vasi g. Mirko Hrovat, član opernega zbora in gdč. Marica Ciglerjeva. — Na praznik sv. Treh kraljev sta se poročila v cerkvi Srca Jezusovega sodni pripravnik Vilko Piškari in uradnica Mestnega prekrbovalnega urada gdč. Olga Hrovat.

vzdigujejo dragoceno publikacijo. Odličien tisk, okusna oprema sta delo Narodne tiskarne.

Filmi: Zarah Leander

Zarah Leander je Svedinja. Rojena je bila v Karlskru, v vaimland-ki pokrajini kot četrti otrok pastolja H. dberga. Ze v nežni mladosti je ogledala pri četovji službi božji in ko je dopolnila šest let, je ze nastopila samostojno na pevskem koncertu. Oče, ki je svojo nadarjeno rdečelaso čerkičico sam naučil orgljanja in petja, pa ni bil prav nič vesel čerkičinega stremljenja po javnem umetniškem udejstvanju. Ko pa je videl, s kakšno resno vztrajnostjo se je maža Zarah posvetila glesbi, je končno le privolil v nadaljnje izobraževanje.

Nestetim umetnikom je ze pomagal slučaj do kariere in v mnogih filmih je bil ta motiv že uporabljen: Gotovdaje gedaške skupine, tik pred predavo zboji glavna igralka... Kdo vskoči? Mlada Zarah! Ko je pela za gramofonske plošče, se je pričlula mnogim revij-kim šlagerjem in diaktor skupin, ki je bil že v tiki sliši, skoraj ni verjel svojim očem in ušesom, ko je zapela n zapelala pred njim izredno lepa mladenka, visoke, sloke potave in mehko zvenčnega, nkega glasu. Kmalu po tem prvem uspehu jo že najdemo v Stockholmu v nasovni vlogi »Vesele vdove«. Kako vesstranstva umetnica je, dokazuje dejstvo, da je poleg revije in op-arte igrala tudi Ibsenovo in Strindbergovo dramo. Ko je leta 1936 nastopila na Dunaju v Benatzkyjevi opereti »Axel pred nebeskimi vrati«, je postala Ufa na njo pozorna in jo angažirala za film »K drugim bravgovome. Od tedaj štejejo Leandrovo med najuspešnejše igralke nekakega filma. Njen pojav in drža, mimika in kretanje so izrazito filmske; je nekakšen simbol lepe, tajinstvene in dostojanstvene žene, skratka, je tipčna filmska zvezdnica.

Dr. Fran Vatovec:

Ob zori slovenskega novinstva

Novice so obljubo sicer izpolnile: množijo se drobne novice z vseh delov sveta. Toda kaj so mogje koristiti te novice, če je Novičnemu dopisništvu, ki je osrednje žarišče kronističnega dela vsakega lista, precej trda predla. Preroda Novicam pač niso mogje prinesli.

Kakovostna stopnja Novic je jela občutno upadati, ko so se v času A. Puciharjevega odgovornega uredništva vrnjali v njihove stolpce razni po naslovu, slogu in prirediteljski senzacionalno uglaseni članki z novičarskega, kriminalnega in sodnega področja. V njih začuti vplive predvsem tujeje tiska. Senzacijsko napihnjeni članki kakor Bankrot kmetске hranilnice v Hotederšici; Konkudter — don Juan; Velika polit. kazenska pravda; Tajinstven umor v Žižkovu pri Pragi; Umor pred 24 leti; Dvojni umor in samomor; Pariška zamaknenka; Samomor dunajskega arhitekta; Nevaren tat; Klanje v Carigradu itd. kažejo bulvarni prizvok, ki ni v primernem skladju z Novičnimi tradicijami in siceršnjo nedvomno resnostnostjo lista. Ti in podobni prispevki, zasnovani po tujih vzorih bulvardnega tiska, so precej izpačili po Bleiweisuu zarniščeno časnikiško podobo, ki bo izpričana v poglavju o nosilcih Novičnega smovnega oblikovanja. Brezsmotrnost tega novinskega poizkusa se je iskazala že po

par letih. Zato so članki te vrste izostali. Ugledu Novice so le škodovali.

Političnim, strokovnim, stanovskim ter novinskim geslom ki naj bi omogočila ohranjanje časniškega slovesa Novic ter njihov prerod, ki pa so odzvenela mimo brez odmeva, se je pridružilo novo sredstvo, ki bi utegnlo biti precej učinkovito pri poizkusnem obnavljanju ter vzpostavljanju zrahljane, dokaj razmajane Novične pozicije. To sredstvo je segalo namreč do žepov Novičnih naročnikov in čitatelev, ki so pokazali prav gotovo dober posluh za razglašeno znižanje letne Novične naročnine na štiri gold. Udje Kmetijske družbe so prejimali odslej Novice celo za goldinar ceneje. Za sedmimo dotedanjega zneska znižana naročnina je sprožila trenutno nedvomno ugodne nasledke, ki pa niso mogli zagotoviti Novicam daljšega obstanka nego do l. 1902.

Odveč je bila nadalje vsiljivost, ki je v prejšnjih desetletjih ni bilo. Nenarodnikom pošiljajo »Novice« z vabilom za vstop v njihov naročniški kader. Vsi ti in podobni poizkusi so mogli v slovenski javnosti utrditi vtisk o stopnjujoči se Novični krizi.

Novice niso bile namreč samo ogrožene v svoji vnanji in notranji podobi. Razpoke se širijo od znotraj, iz sredine Novičnega kroga samega. Zamajajo se Novični temelji. Prvi sunek vanje je sprožil že l. 1882 tedanji tajnik Kmetijske družbe kranjske in Novični sotrudnik Kramar, ki je predlagal ustanovitev lastnega družbenega glasila. Novice so se tedaj oglašile z

odklonilnim stališčem. Tako se je že v letu po Bleiweisovi smrti pokazala izredna važnost povezanosti funkcije družbenega tajnika ter Novičnega dejanskega urednika v eni osebi. Čim je ta povezanost prenehala, je novo stanje že nosilo v sebi kal razkroja.

Komaj dve leti pozneje je razrahljal Novično stavbo drugi sunek, ki prinaša uresničenje prvega »Kmetovalec« postane glasilo c. kr. Kmetijske družbe kranjske. Navidezna kompromisna rešitev pomeni po 41 letih konec funkcije Novic kot družbenega glasila. Novice so bile izrinjene iz svojih eksistenčnih osnov. V tem hipu je njihov časniški kvotok pričel zastajati. Neznatna kompenzacija z »Naznanilci« ki so bila odslej prepuščena Novicam, je bila sramotno nizka cena za usodno žrtev, namenjeno Novicam.

»Novice« so imele sicer možnost ponazorjevanja gospodarskih prispevkov s podobami. Toda ta prednost je shlapela, čim se bile 1887 tudi pri »Kmetovalcu« uvedene podobe. Pobleiweisovske Novice so doživele tragiko, da so jim ljudje iz lastne sredine nehote stregli po življenju, čim so jim s »Kmetovalcem« ustvarili konkurenčno časniško protitežje, ki jim je onemogočalo možnost, da bi se še kdaj opomogle. Njihova usoda je bila zapečatenata že 1884, četudi se je v odnosu do slovenske javnosti skušal glede dogovora ohraniti videz obojestranske sporazumnosti ter lojalnosti. Z najlepšimi pokloni so bile Novice izločene iz kmetijske gibanja, ki so mu dale pravi življenjski smisel in pogon. Tudi združitev

funkcij družbenega tajnika Kmetovalčevega urednika ter Novičnega odgovornega urednika v osebi kranjskega potovalnega učitelja Gustava Pirca ni mogla biti po ustanovitvi novega družbenega glasila bogve kaj v prid Novicam, saj jim je bilo iztrgano osrednje časniško poslanstvo. Bleiweisovi sledniki so pospešili razvoj, ki bi ga bil Bleiweis prav gotovo preprečil: Novicam je lastni časniški otrok izsrebral življenjski krvni sok.

- (Dalje)
- 182 Novice 1894.
 - 183 Novice 1895.
 - 184 Novice 1896.
 - 185 Novice 1898, 52: »Da tudi glede cene ustrezemo svojim tedanjem in prihodnjim naročnikom, znižamo tudi naročnino za 60 kr, tedaj skoraj za sedmimo dotedanjega naročnina. Naročnina Novic stane z letom 1887 počeniš po pošti prejemanje za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četr let 1 gld. 10 kr., v tiskarni 3 gld. 40, 1 gld. 70, 90 kr. Udje c. kr. Kmetijske družbe dobivajo Novice na leto za en gld. ceneje. Za prinašanje na dom v Ljubljani po 40 kr. na leto več.«
 - 186 Novice 1887, 1: V dopisu iz Ljubljane se sporoča, da so bile poslane »Novice« tudi nekaterim nenaročnikom, ki se vabijo za vstop v vrsto naročnikov.
 - 187 Novice 1884, 6: »Gl. odbor kmet. družbe je sklenil: Novice bodo prinašale naznanila, katera so se do-elej dajala družbenikom v »Naznanilce«. Udom Kmet. družbe, ki niso naročniki »Novice«, se bo pošiljal poseben »Kmetijski list« na pol polj vsakih 14 dni.«

Socialne obzore:

V loju proti brezvestnemu izkoriščanju s strani prekupčevalcev

Plemeniti smisel nakupovalnice Socialne pomoči

Za obleko in obutev je dandanes hudo, kar tudi ni nič čudnega, saj smo že v petem vojnem letu. Prejajali smo in prejemali, dokler smo imeli kaj krpiti in se je prenamaj dalo. Zdaj pa nam je tudi tega zmanjkalo. In zima je tukaj, mrzla, brezobzirna, neumljena.

Pa so kakor gobe po dežju zrasti iz tal podjetni prekupci. S svojimi tekmici nosijo se izven, la bi iz sile in potrebe mogli izveči masten dobiček. Nakupili so rabljenih oblek in obutev in jo z vseh strani, bičkom prodajali dalje. Kupovali smo, kaj pa smo hoteli drugega, ko nas je za zeblo. Prekupcem je kupčija cvetela tem bolj, čim ostrejša je postajala zima. Cene rabljenih oblek in obutev so narasle že skoraj do neverjetnosti. Če si je navel državninski uradni družinski oče, pri prekupu nabavi rabljeno zimsko suknjo, je moral zanjo odšteti najmanj dva polni mesečni plači. Ne leži manj, da ga stali rahljeni čevlji. Tako bi skoraj štiri polna mesečna plače porabil za to, da za zlo običje in obutev samoga sebe, kje naj pa v zimo potem sredstva za preživljanje in za to, da obuje in obleče še svoje družino? Da, to so bili problemi, ob katerih so marsikateri mu očetu in materi odsvetovali. Ljudje so prodajali, kar je imelo kolikšna vrednost, in so mogli pogrešiti, prodali so, da so potem lahko s tem denarjem kupili najpotrebnejše. Kolikšna razlika je bila v tem, če smo prekupu kaj sami kupili in nakup ali če smo od njega kupovali. Kadar je prekupu sam kupoval, je stvar prejel in ocenil tako strokovnjaško, da smo končno morali biti veseli, da jo je sploh odkupil, čeprav seveda za slepo ceno. Čisto drugače pa je bilo, kadar smo mi kupovali od njega. Pa kaj bi govorili o tem, kar je itak predobro znano tistim, ki so to preizkusili na lastni koži. In teh ni malo.

DA SE ZATRE BREZVESTNO IZKORIŠČANJE...

Da bi zatrla brezvestno izkoriščanje s strani prekupcev in bi pripomogla revnejšim do najpotrebnejših oblačil in obutev, je »Socialna pomoč« v svojih poslovnih prostorih v Gradiški št. 4 ustanovila z novim letom lastno nakupovalnico rabljenih oblek, čevljev, perila, posteljnine itd.

Nakupovalnica kupuje rabljena predmeta po dobri cenji in jih potem brez lastnega dobička, za isto ceno spet prodaja dalje res potrebnim. Poleg tega ta res socialna in kravabo potrebna ustanova posevda tudi nakup in prodajo dražjih predmetov, ki jih brezplačno sprejema v komisijo.

To pa je šele začetek in bo Nakupovalnica Socialne pomoči v doglednem času potekala primerno še bolj razširila svoj delokrog. Tako bo ustanovila poseben oddelk, tako imenovano menjalnico rabljenih predmetov, kakršne so že v vseh mestih Nemčije in ki so v vojnem času zelo koristne in potrebne. V tej menjalnici nam bodo dobro ohranjene predmete, ki jih samj več ne moremo rabiti, ocenili in po želji zamenjali za drug koristen predmet. Socialna pomoč je že odposlala posebnega strokovnjaka v Nemčijo, da tam proči sluhne ustanove in nato s primernimi izkustvom pomaga pri osnovanju in vodstvu takšne priprave in koristne menjalnice tudi pri nas.

ZE V PRVIH DNEH VELIK PROMET

Mimogrede me je radovednost zanesla v Nakupovalnico. Čeprav je že odbilo dvanajsto, so še vedno posiovali. V lokalu je bilo še nekaj strank, ki so prinesle naprodaj rabljeno obleko. Kupčija je pač kupčija, pa čeprav je dobiček samo človekov ljubje, vseeno ne gre, da bi zato ob dva najetih metali stranke skozi vrata.

Obleka je bila hitro ocenjena in prodajalka, postarna mamka nekje iz ljubljanskega predmestja, s ponujeno ceno zalovljiva. Dobila je dva tisočaka.

Kar samo se ji je smejala, ko je počasi zgenila denar in ga varno shranila v oguljeno torbico.

»No, ja,« je rekla, »pa lepa hvala, gospodje, da ste tako pošteno plačali. Kadar bom še kaj imela, bom pa kar k vam prinesla. Vidite, saj zdaj lahko povem, obleko sem že nekje ponudila, kjer tudi kupujejo rabljene reči, pa so mi hoteli dati samo osensto lir zanjo.«

»Prodali bi jo pa za dva tisočaka. Vidite, mamka, pa bi bili ob tiseč dvesto lir.«

»Ja res, še enkrat vam hvala, gospodje! Se na cesti se je mamka zadovoljno smehljala.

»Kako gre posel, dobro?« sem pristopila k pultu.

»Saj ste videli, človek se kmalu h kosilu ne bi mogel.«

Na polici so lepo v vrsti stali kupljeni čevlji moški, ženski in otroški. Nad njimi je bila zložena obleka, perilo, nogavice in posteljno perilo. Vse te reči so bile opremljene z listi, na katerih so bile označene cene, za katere jih je Nakupovalnica kupila in jih bo spet prodala res potrebnim olnosno jih bo odkupila Socialna pomoč za svoje podpirance.

GOJZERJI ZA SEDEMSTO LIR

Poznamala sem se nekoliko za ceno, ki so res najmanj za polovico nižje kakor pri prekupčevalcih. Tako so bili trpetni, dobro ohranjeni moški gojzerji ocenjeni na sedemsto lir.

»Za mokroto najbrž niso, sicer so pa še zelo dobro ohranjeni in trpečni najmanj za dva para drugih čevljev.« mi je pošteno povedal vodja Nakupovalnice.

Spomnila sem se neke svoje znanke, ki je nedavno kupila pri prekupu gojzerje za svoje devetletno hčerko in ki so tudi zgoraj puščali mokroto, pa je kljub temu morala plačati vsaj celih dvesto petsto lir.

Vseki moški čevlji iz boksa s celimi podplati so bili ocenjeni na tisočak. Kompletna moška obleka na dva tisočaka. Volnen pulover brez rokavov petdeset lir, ne, to res še zdaleč niso prelirane cene za današnje čase.

ZE DAVNO BI VSE ZA MED PRODALI

»Le kako,« sem se začudila, da teh oblek, ki so tako poceni, takoj ne razprodajo?«

»Saj bi jih,« se je volja Nakupovalnice nasmehnila, »če davno bi vse za med prodali. Ne mislite, da nam manjka kup-

cev, še preveč jih je. Da, veliko, veliko preveč. Marsikdo bi rad poceni kupil obleko ali čevlje, da bi jo potem z velikim dobičkom dalje prodal. Tola, če bi Nakupovalnica prodajala takšnim kupcem, bi izgubila svoj socialni namen in pomen. Mi prodajamo samo takšnim, ki večje zate posebno prožno in požrevo doženejo, da je njihova pranja res upravičena in potreba nujna.«

PRODAJAJO VEČI DEL SIROMAKI

»In prodajalci?« sem se zanimala. »Kakšnih je največ?«

»Saj ste prej videli ono mamko. Takšnih je največ. Da, večji del prodajajo v Nakupovalnici rabljena oblačila samo siromaki, ki imajo sami toliko kakor nič, pa jih stiska sili, da prodajajo še to malo, kar imajo. Tisti pa, ki imajo natičene omare in skrinje z obleko in obutvijo, ki je sami ne potrebujejo in je tudi ne bodo nikoli potrebovali, imajo rajši, da jim jo uničujejo molji, kakor pa, da bi jo ponudili v nakup Nakupovalnici Socialne pomoči in s tem pomagali revčevim, ki nimajo kaj obleči in obuti. Da, če bi vsi tisti v Ljubljani, ki imajo še obleke in obutev dovolj in tudi več kot dovolj, dali vsaj majhen delež za revne in potrebne, bi bili lahko vsi ljubljanski siromaki obuti in oblečeni.«

»Res je,« sem pritrdila, »nekateri so tako zaverovani v svoje bogastvo, da ne vidijo nikogar drugega razen sami sebe. In vendar se tako lahko zgodi, da jim nekoga dne vse njihovo bogastvo skopni in izgine in bodo sami revnejši od vseh teh, ki zdaj prodajajo in kupujejo v Nakupovalnici Socialne pomoči. Na to bi morali kdaj pomisliti in po svojih močeh pomagati potrebnim, da bodo potem drugi pomagali njim, kadar bo to v sili in potrebi.«

Postovala sem se in želela Nakupovalnici Socialne pomoči priznanja in uspehov, ki jih ta človekoljubna ustanova in njeni nesebični sodelavci tudi zaslužijo. — Is.

Sodobna Ljubljana Ljubljančanke v hlačah

Naše belo mesto ima vedno kakšno senzacijo, o kateri se govori, o kateri se razpravlja, o kateri se šepeta. Najnovejša ljubljanska senzacija so ženske hlače. O njih se te dni govorijo vsjovsod. O njih se razpravlja, namiguje in šepeta. Če stojijo v vrsti in čakajo na krompir ali kisto zelje, ali pred trafikom na cigarete, povsod se pletjo pomenki samo o ženskih hlačah.

Včasih smo mislili, da nošjo hlače samo tiste boljše polovice, ki so bolj ali manj v sorodu z »intimnom« ali Sokratovo Ksanipo. Tu svoje misli pa smo morali obdržati zase ali pa jih zaupati samo res zanesljivim prijateljem, ker sicer je bila zamera v hiši in ogenj v stregi. Zdaj pa se ženske postale na svoe hlače hudo ponosne in bi bile grodo užaljene, če bi jim namigali, da jim ne prištevajo.

Da, trdim lahko, da je med ljubljanskim ženskim svetom hlačna moda tako rekoč na pohodu in da zmaguje na celji črti. Uvedle so to modo naše vile v prakcijo obvezne delovne službe, ki so jim hlače za delo na prostem zdaj pozimi res neogibno potrebne. Ostalim ljubljankam pa se je zdelo to nekaj novega, lepega in praktičnega in so jih začele na veliko posnemati.

S to novo hlačno modo pa so zvezane tudi velike skrbj in težave. Kajti dandanes ni lahko kar tako na hitro in poceni priti do česar koli in tudi do hlač ne. Najbolj enostavno je, seči v omario in si obleči smučarske hlače. Toda omari, ki hranijo smučarske hlače, je zdaj v Ljubljani že presneto malo.

Zdaj pa se zaradi tega bridko kešajo. »Oh,« je zadnjič tožila za ctina gospa, »kako mi je hudo, ko vidim ženske v hlačah, sama jih pa nimam. Pred nekaj meseci sem jih zamenjala za šest kil koruzne muke. Oh, in še grenka je bila muka.«

Oskar ni, pač ni. Bridko kešanje in stokanje nič ne pomaga. Teja se zavedajo tudi ljubljanki, in ker so praktične in iznajdljive, so v teh nadomestkov bogatih časih iznašle tudi nadomestke za ženske hlače. Ti nadomestki so različni. Najboljši nadomestek so moške hlače ljubi bratje, ženini, očete, možje in dragi bratrance v prvem in devetnajstem kolenu. Če hočete, da bosta vladala pod domačo

strepo mir in bratska sloja, boste morali hoteli nočes čimprej žrtvovati: one svojih najboljših hlač na oltar hlačne mode.

So pa še drugi nadomestki, če pri hiši ni moškega ali pa za prenaredno sposobnih hlač. Potem si morajo pač iznajdljive ženske glavnice pomagati drugače. In si pomagajo. Vzamejo odejo s postelje (seveda ne s svoje) ali pa kakšen prt z mize (ki tako ni več moderen, hvala Bogu) in ga odnesejo k barvanju, porneje pa h krojaču, da čimprej skroji iz njega hlače.

Poleg omenjenih so pa še drugačni nadomestki, možgoli in nenogoli, iz katerih krojijo ljubljanski krojači in šivilje ženske hlače. Vsi unajo s hlačami dela čez glavo, tako da so nekateri že napisali na vrata svojih delavnic: »Ženskih hlač do prakcija ne sprejemamo več v delo.«

Ko bodo odsvetovali vsi krojači in šivilje, si bodo pa ljubljanki tudi zate iznašle primeren nadomestek. Najbrž bodo potem hlače krojile in šivale kar same.

Vidite, tako je zdaj na ljubljanskih ulicah iz dneva v dan več hlačnih žensk. Toliko jih je, da se tiste, ki še nošimo krila, kar sramuje svoje staramodnosti. Ta hlačata moda ima različne prednosti. Je topla in praktična in neogibno potrebna vplakavim delovne službe, pa tudi drugim ženam in dekletom, ki stanujejo v dalci in so primorane, da so zdaj poceni dosti zunan. Hlače nam nadomestujejo tople volnene nogavice, ki si jih zdaj ne moremo nabaviti. Pod hlače lahko oblečemo stare, širokratek zakrpane nogavice, nič ne deno tudi, če je veska nogavica od različnega para, saj se to skozi hlače ne vidi. Da, do tukaj je hlačna moda potrebna in praktična.

So pa tudi v Ljubljani nekatere gospe in gospodične, ki se prištevajo k tako imenovanim damam. Te dame stanu ejo sredi mesta in so njihovi najvažnejši dneveni opravki, srečhod a pesčkom v Tivolj, pot k šivilji, v kavarni, gledališče ali kino. Seveda so si tudi te dame med prvimi omislile hlače, zato pač, ker je to zdaj moderno. Njihove hlače niso skrojene iz nikakršnih nadomestkov, ker so jih lepo vzlele iz svojih bogato založenih omari ali pa

so si Eh dale nalašč narediti iz prvovrstnega platna, ki ga tudi še imajo v zalogi. In zdaj prazdira o z njimi po naših zasneženih ulicah. Same sebi so menda hudo všeč, večina ljubljank pa se jim smeje. Saj je res malo čudno: spornne hlače, zraven pa najmodernejši čevlji, modni klobuček in na obrazu poi kie hvala ljubljanki zelje, da bi te dame, ki so tako rade moderne, čimprej v svojih nežnih ročicah preizkusile tudi kramo, ki je zda tudi v modi in se čisto drugače drži v rokah kakor pa pudernica ali cigareta. —

Telefonski pogovor

Šele ko je prišel v pisarno, je opazil, da je v naglici pustil doma na mizi aktovko s tekočo uradno korespondenco.

V nji je imel nekaj aktov, ki jih je bilo treba še danes predložiti šefu v pisli. Gospod Ksawery je stopil torej k telefonu, da bi naročil ženi, naj mu pošlje aktovko po služiljni.

Telefonira...

— Zasedeno, — zakliče gospodična v centrali.

Čez pet minut zvoča zvona.

— Zasedeno!

Počakal je torej še malo, potem je pa zvoča pozvalnil in prosil, naj ga zvelejo z njegovim stanovanjem.

— Zasedeno!

To se je zdelo gospodu Ksaweryju že prenemurno. Toda kaj storiti? Počakal je še malo in zopet pozvalnil. To se je ponovilo še petkrat. Ni zaupal telefonistki, zahteval je zvezo a ko-trorjem. Prvič ga je izrecno, naj pazi na njegovo številko. Nč ni pomagalo, tudi kontrolor mu je nerovnost potrdil:

— Res, zasedeno je!

Toda gospod Ksawery potrebuje akte nujno. Pokliče torej slugo in ga pošlje na svoj dom, da mu prinese pozabljeno aktovko.

Sluga, vesel napitine, svečano obljubi, da bo takoj nazaj, toda vrne se šele čer dobro uro. In kar je še bolj žalostno — praznih rok.

Gospod Ksawery stopi vse presenečen takoj zopet k telefonu... — — — — —

— Zasedeno! — odgovori gospodična iz centrala.

Todaj pa res že ni več vedel, kaj bi si mislil o tem. Začelo ga je siriti. Vzel je klobuk in suknjo, planil iz pisarne, skočil v prvi avtomobil in se odpravil domov. Otpri je vrata s svojim ključem in planil ves uspešan v stanovanje.

Prvi hip si je zadovoljno odšahnil: Zena je stala pri telefonu in govorila z nekom.

— Kaj pa pčeneš s telefonom? — je zakričal nad njo.

Zena se je obrnila, nehala govoriti, odložila služalko in se začudeno ozrla v moža.

— Kaj se je zgodilo? Kaj si se že vrnil iz pisarne? Kakšen pa si? Kaj ti je? — je vprašala vsa v skrbeh, videl njegov s krvo zaliti obraz in potne bele.

— Prej bi moral vprašati jaz, kaj se je zgodilo. Kaj pa počenaš s tem telefonom? Najmanj petnajstkrat sem zvonil in klical, pa te nisem mogel priklicati. — Cele dve uri je bil moj telefon zaseden. Sluga, ki sem ga brž poslal domov, ni mogel priklicati nekogar, nikogar ni bilo v stanovanju. To je konec sveta, ka-li?

Gospod Ksawery je res razburjen.

— Ne razumem... Zakaj pa greš — jeclja prestrašena zena.

— Aktovko z uradnimi akti sem pozabil doma!

— Kaj sem jaz kriva, da si jo pozabil?

— Vpraša zena strupeno.

— Poslal sem po njo slugo, pa ni mogel v stanovanje.

— To ni izključeno... Marička je na trgu... Odiša je takoj za teboj, vsaj čase se mora vrniti, — odgovori zena očividno pozirjena.

— Kaj si pa delala, zakaj mi nisi odpri?

— Toda, dovolj, dragi moj, telefonirala sem vendar, saj si sam videl... Zena je užaljena in ogorčena nad tem zasliševanjem.

— Vem, da si telefonirala. Petnajstkrat sem zvonil in vedno je bilo zasedeno. Torej si telefonirala nepretrgoma cele dve uri. Ta je pa lepa!

— Pomiri se. Govorila sem samo s svojo prijateljico Puno. Kaj mi nisi tega več ne privoščiš... In v ženinem glasu je zatre, potela solza.

Ta ten je poznal gospod Ksawery še pre-dobro. Molče je vzel svojo aktovko in odšel v pisarno.

Zena je zmajala z glavjo, zahtevala zvo-va zvezo s svojo prijateljico Puno in se ji začela opravičevati:

— Oprost! draga moja, saj še nisva pomislili do konce. Oprostiti mi moraš, vrnil se je moj mož iz pisarne, nekaj je bil doma pozablil, pa je naju prekinil, cigan... Saj veste. Zene smo res reve, še pomeniti se ne moremo p-šteno.

Kot lirski pesnica je sodelovala pri Lj. Zvonu in Slovancu, s prozo in stihji v Sodni, Primorcu, Edinosti, Zvončku, Našem rodu, Slovancu, gospodinjji, Ponedeljku, največ pa v Slov. Narodu, Jutru in Mladem jutru ter v Domovnici, pa v Domačem prijatelju, Lovcu, Osi, Učiti, tovarišu in gotovo še kje. Zlasti važen je njen daljši spis »Meduščica« (v »Domovnici«), zajet iz tužne usode matere.

Napisano ima veseloigro »Naše dekice in je začela pripravljati knjigo spominov z naslovom »iz Ljubljane za Ljubljano«.

Se ni pozabilen »Literarni večere, ki ga je priredila s polnim uspehom v franciškanskih dvorani, a njen »Kotček za smešnice« in »Meh za smehe imata ali sta imela prav obilo hvalečnih čitateljev pri obeh naših dnevnikih. O, saj se vsakdo — vzlic vsemu — tako rad smeje ter nam je v tugi in bedi največji dobrotnik — humorist!

Pa mi je Mara vendarle pisala: »Pozdravljen, gospod! Bela smrt stoji pred menoj in procm jo: Ko me obli bo mrzli znoj in ti boš rekiš arcu: Stoji! Dobrotna smrt, takrat mi daj za lice — zadnji nasmehek!« —

Ne rčakar se ni poviada za tak pesimizem! Mara poje Smrti, a misli vendar na življenje in na novo delo. Za gmo pride še pomlad. In Mara bo zopet kramljala, pela, se šaljila, saj kdor tako o smrti govori, zasluži, da še dolgo, dolgo živi.

Opazka ob rolu

Na Vtču stannjem. Na trgu prodajajo kisto zelje in repo. Cela vrsta je gospodinj, ki čakajo, da pridejo na vrsto. Zmerom več jih je. Hvaležni smo, da je glade repe in zelja tako lepo poskrbljeno. Toda lahko so tudi takšni primeri: Poznam gospodinj, ki ima majhne otroke doma. Ne more nikamor. Zjutraj bi se lahko škodila, ko spijo. Takrat pa ni še na trgu prodajalca z zeljem odnosno repo. Potem ne more več. Da bi čakala celo uro, za to nima časa in sploh ne more od doma, ker bi s tem tvegala kakšno nesrečo, ki lahko doleteli otroke v njeni odsotnosti. Veliko enostavnije bi bilo, če bi lahko tudi trgovine prodajale kisto zelje in repo. Ne bi bilo treba čakati in si človek laže pomaga. Tudi bi lahko vse gospodinjje prišle na vrsto. Ob sedanjih prilikah pa nekatere sploh ne morejo do zelja in repe. — Opazovalec.

Lažnjivi Ključek

Pod tem imenom so tudi pri nas dobro znane zgodbo, ki so že nekakrat izšle v knjigi in ki jih poznajo v svetu pod imenom dogovilsčine barona Münchhausena. Zanimiva je razprava V. Steske v lanskem letniku »Etnograf« pod naslovom »Ključek«. Pisec dokazuje, da je ime Ključek naše domače ter da je bilo znano, še preden je bil rojen Münchhausen.

Zbirka zgodbi, ki jih pri nas poznamo pod imenom »Lažnjivi Ključek«, je najprej izšla leta 1785. Pod naslovom »Pripovedi barona Münchhausena o njegovih čudovitih potovanjih in bojih v Rusiji«.

Baron Münchhausen je v resnici živel in sicer je bilo njegovo popolno ime baron Karel Fridrih Hieronim Münchhausen. Rodil se je l. 1720 v Bodenwerderju na Hannoveranskem in je tam umrl leta 1797. Proslavil se je po pripovedih o čudovitih dogodkih, ki jih je baje doživel v rusko-turških vojnah kot komandirski častnik. Z njegovimi zgodbami so se pa združile tudi starejše in novejšje zgodbe, ki jih je zbral R. Raspe in izdal l. 1785. Leta 1787 je te zgodbe prevedel v nemščino Burger, iz nemščine so jih pa kmalu začeli prevajati v številne druge jezike. Zanimljivo so izšle v slovenščini leta 1941 pod naslovom »Lažnjivi Ključek in njegove prigode«.

Zakaj je Münchhausen d-bil v slovenski imo Ključek, ni mogoče pojasniti. O Ključku, ki pa nima z Münchhausenom nobene zveze, je pisal še Valvasor: »Ključek je bil doma na Jami pri Kranju. Pred nekaj leti je zbral tatinstvo topno iz izgubljenih dijakov, aiganov in raznih nepridipravov. S to družino je na Kraškiem, Stajerskem in Hrvaškem okradal, ostoparil in oropal mnogo ljudi ter jim povzročil marsikatero nevoljo. O njegovih zapahih tatvinah in zvijačah bi se dalo spisati obširno poglavje. Čeprav so ga zasliševali, ga niso nikdar mogli ujeti. — Tako je več let uganjal svoje lopovščine. Bil je tako prevzetan, da se ni hotel nikomur ukloniti. Če je kdo mislil, da mu bo kos, ga je spravil kmalu s poti. Tako je ustrelil nekoga dijaka in cigana. Pred leti je pa slieden, da se poboljša. Dosegel je pomilostitev pri oblastvih in se vrnil na svoj dom. (Najbrž se je siceru oženil, kajti v kapitljškem arhivu pravi nekdo poročilo, da se je l. 1680 poročil z Marjo Stern.) Doma se je pečal z rancoktovom, na kar se je siljajno razumel. Uravnava je zlonemene ude, roke in noge, čeprav je bil neplemen. Valvasor sodi, da je moral biti odličen član »Reda prudentov« (pametnih); to društvo je tedaj uganjal svoja hudoblastva in grozodejstva ob Donavi, Renu in Lenu, nameraj po tridesetletni vojni, ko so ljudje zelo podvajali. Člani te družbe so morali prestati preizkušnja leta; vadili so se v kraji in zvijačah, morali so pa tudi napraviti izpit za profesorje hudobij, da bi bili nekako promovirani — na valice. K tem preizkušnjam je tudi spadalo, da so jih tovaršji natezali na natezalnici. Klor ni mogel prestati treh takšnih vaj ni bil vreden, da bi se posvetil višjim skitvostnim tolovajske umetnosti. Zato oblasti ozi takšnih preizkušnih družabnikov niso mogli izvedeti nobene skrivnosti, ker na natezanju niso nič izdali. Prave prvirčene te divje tolpe so prijeli zelo redko, ker jih je napravil satan, ki so z njim sliedeni zavezo, nevidne ter nedosegljive.

Valvasor pravi, da ni znano, ali se je Ključek rešil s satanovo pomočjo roke pravice, a nekaj je moral biti v Ključku dobrega, da se je spokoril in dosegel pomilostitev, kajti takšen človek se zave hudobije šele v ječi ali na vialicah.

O Ključkuve poroki je pa V. Steska ugotovila iz kapitljškega arhiva v Ljubljani: Knezoškof grof Jožef Rabatta je naročil svojemu generalnemu vitarju Filipu Trpinu, naj preišče Ključkuve zaroke z Marino Rakoviko (stern), ki jo je imenoval ciganko. Tež zaroki je namreč ugovarjal smledniški kapitan Matija Skuk. Trpin je primer preiskal in dognal naslednje: Zaročena eta bila pravilno oklicana v šmartnem pri Kranju in v Smledniku brez vsakega ugovora. Potem je pa ugovarjala nevestina mati, češ da je Ključek že poročen z neko ciganko. Preiskava je dognala, da je Ključek res pet let živel z neko ciganko in ji objubil, da je ne bo nikdar zapustil, a poročila se nista. Ključek je bil torej še samski, zato ni veal ugovor proti njegovi poroki z Marino Stern. Poroki jo je šmartniški kaplan Tome 4. marca 1680.

Ključek je bil torej spokorjen razbojnik. Kako je dobil njegovo ime največji lažnjivec, bi bilo treba še raziskati. — F. S.

Važno navodilo

Z ozirom na možnost, da bi bile ob prijki bombnega napada razrušene vedovodne naprave, bi postala delno neuporabna tudi stranica na vodno izpikovanje. Da se omogoči njihova uporaba, morajo biti na razpolago v vseh straniščih na vodno izpikovanje večje posode, napolnjene z vodo. Tudi bo potrebno, da se v tem služaju stranica od časa do časa desinficirajo.

Izmed desinfektirskih sredstev je najcenejša in najboljša apneno mleko, v drugi vrsti klorovo apno. Če bi na razpolago, nekje na dvoičino mora biti pripravljena večja količina znežene apna, katero se no potrebi razrediti z vodo in se s njim razkužijo stranica. Vsaka školika mora imeti tečen pokrov.

Varčujte z elektriko!

Njen praznik

Dne 19. t. m. je ena izmed najbolj plodovitih naših novinark praznovala svoj rojstni dan in se obenem spominjala dneva, ko je v »Slovenskem Narodu« prvič pridbila svoj prvi lepoušni spis: Mera Ivanovna Tavčarjeva.

Besedi »ljubljanka« in »praznovalec« pa sta komaj zapisani, že dočela napočeni in čisto neumestni. Zakaj? jubilej pomenja vriskanje, ukanje, rodovanje in »jubljanka« je torej — ali bi vsaj moral biti — vsejajski; a »praznovanje« se pač le v radostni sreči, ko upravičen vriskaš in ukraš!

Naša najbolj marijiva in vztrajna novinarka Mara leži na internem oddelku Splošne bolnice in gr. decent dr. Matko, primarji dr. Heferle in asistent dr. Sone se požrtvovalno trudijo, da ji ukrotijo buntovrno srce, opravijo p-apnenje ožila, ji zatro ischia, pa še opasno anemijo, bronhitido in mučni kašelj ter ji vendarle še vrnejo zdravje. Za vriskanje in jubljanje nima torej povoda naša Mara, temveč je napisala svojo — testament.

Mara je pač šaljivka in prebrisanka, ki se drži ljudske vere: Kdaj testament napiše, jo smrti pobr-še in dosti veselih še dni na svetu živi!

Toplo želim, da bi ji ta vera pomagala in da bi priznana umetnost zdravnikov žela poln uspeh. Uporabljam priliko, da o težko bolni novinarki, ki je v teku štiridesetih let tako pridno delala, napisala mnogo lepega, tudi za našo kulturo zanimivega o živih ter na spomin in čast mrtvim, napišem kar se ni bilo napisanega v zahvalo

njeni marijivosti in vztrajnosti, pa zlasti v vzpodbudo njeni duševni odpornosti in telesni vitali osti.

Marin oče, potomec Škofjeloškega meščana in trgovca, je bil zelo nadarjen mož, ki se je uspešno bavil s silikaterom in rezbarstvom, pa končno postal inteligentent sočni uradnik v Ljubljani in Trstu. Majna mati, hči trdnega gruntarja izpod Nanosa, je bila kmečka hči, ki si je zlasti s samozabrazevanjem in vztrajnim čitanjem pridobila izobrazbo s širokim obzorjem.

Mara se jima je narodila v Vipavi, se s starši že kot dete preselila v Ljubljano in posejala urušilno šolo. (O tej šoli in njejih takratnih odličnih učiteljih redovnicah, poetiki in Stanislavi, pevid m. Bernardi in ravnateljici m. Maksimilijani je spisal svoje tople spominke za Sl. Narod.) V škofjeloški samostanski šoli se je do dobra priučila tujemu jeziku. Po dovršeni ljudski in meščanski šoli je šla na ljubljansko učiteljsko, stop

O tem in onem

Kdo žrtvuje več v zakonu?

Možje imajo baje od zakonskega življenja več koristi nego žene

Izkušeni ljudje pravijo, da imajo možje od zakonskega življenja več koristi kakor žene.

O vprašanju, kdo doprinese v zakon več žrtev, mož ali žena, se je že mnogo govorilo in pisalo. So zakoni, o katerih lahko mirno rečemo, da nosi vso težo žena, v drugih pa je za opet bolj obremenjen mož.

Teško je biti nepristranski sodnik, posebno v tako delikatnih zadevah, kakor je zakonsko sožitje. Naj bo človek še tako nepristranski, vendar simpatizira nehoče z eno ali drugo stranko. Zato je tem bolj presenetljiva izjava nekega sodnika, ki je vnel najljubšo priliko na obravnavah v zadevi ločitve zakona pogledati za zakonske kulise in ki se je v popolni zavesti svoje odgovornosti izjavil, da imajo možje od zakonskega življenja več koristi kakor žene. Ta izjava seveda ni mogla ostati brez odziva. Oglasilo se je mnogo nasprotnikov pa tudi zagovornikov tega mnenja.

Posebno zanimivo je pa mnenje pisateljice R. Forbeseve, ki se pridužuje sodniku in skuša njegovo naziranje utemeljiti. Njena razprava o zakonskem življenju je vzbudila splošno zanimanje, ki zasluži, da se znanimo vsaj z glavno vsebino o te zanimive razprave tudi naš ženski svet.

Forbesova navaja razloge, s katerimi dokazuje pravilnost naziranja, da ima mož od zakona več koristi, kakor žena. In vendar mož, ki iz zakona več jemlje, kakor prinaša vanj, ne hrepeni po njem tako kakor žena. Zakonsko življenje menda ni zanj naravno stanje, ker lahko živi tudi brez žene. Ima svoje delo, svoj sport, svoje klube in svoje prijatelje, kar mu je čisto ljubše od zakonskega življenja. Moški so zadovoljni sami, počutijo se večinoma v moški družbi najbolje. Ženska je pa v moški družbi razkrajalni element.

Ženske naravnost silijo v zakonski jarem, dočim se dajo možiki nekoliko sproti in gledajo na zakonsko življenje zelo skeptično. Niti najprejnejši zakon ne izpremenijo pri povprečnem moškem načnu na njegovega življenja. Komaj majo mehanični tedni se vrne mož k svojim starij navadam in nada njih fantovsko življenje, samo s to razliko, da začne zahajati med možje. Pri ženskah je pa to drugače. Pretežna večina žensk se hoče v moški družbi pokazati v čim lepši luči. Za drugi spol skrbi mnogo bolj kakor zase, od zakonskega življenja pričakuje veliko izpremembo, nekaj izrednega, kar bi preobrazilo vse njeno razpoloženje.

harje. Če je zakon na slabih nogah, si mora žena neprestano prizadevati, da se ne razdere, če je pa zakon sreden, mora zopet skrbeti, da ostane sreden. Njena vloga je moža vedno zvoza osvajati. Mož igra v zakonu samo vlogo moža in še to ne vedno. Ima pa poleg žene še gospodinjico in strežnico, ki skrbi za njega. Poleg tega mora kazati ženo zanimanje za njegove poklice, za sport, družbo in kdo ve kaj še. Če je pametna, se s tem sprizajdi, če pa ni, raste v nje; razočaranje nade vsem velikim in lepim, kar je pričakovala od zakona in česar v njem ni našla. Zakonsko življenje s tako ženo je za moža muha in nosi v sebi zarodek nevarnosti, da se razdere.

Kar se tiče žene je razbiden, trmast in lahkoživ mož na najboljšem. V svoji sebični brezobzirnosti vidi v svoji ženi nekakšno osebno lastnino, kakor jo vidi v ovratniku ali žepnemu robcu. Dekliška

srca hrepeni po njem, ker jim je poseben ljuba ideal sivega osvajalca, ideal možatega moža, ki reši tolikim dekletom po glavi. Ko pa pride tako deklica v letu, se začne ozirati navadno po dobrobrnem mehku, popustljivem možu, ki se ji je zdel poprej preveč ženski.

Nekega dama v haremju je dejala Forbesovi: Razlika med evropskimi ženami in nami je v tem, da se me vse prizadevamo osrečiti enega možkega, dočim se pri vas vsaka zase prizadeva osrečiti mnogo možkih. Tudi na tem je mnogo razlike. Vsaka kupčija je za eno stranko dobra, za drugo pa manj dobra ali slaba. Obe stranki s kupčijo nekaj pridobita in nekaj izgubita. Prepričljiva, lahkoživa in lena žena, ki svojega moža vara, gospodinjstvo pa zane-marja, ne more moža osrečiti. Vse druge žene pa žrtvujejo za skupno zakonsko srečo več kakor možki.

Jub Avgust:

Kako sem se postaral med stenami

V zadnji številki se mi je vrnila nečujna pomota. Pri krstnem imenu dr. Hribarja ni, se ima glasiti Mijam in ne Ivan kakor se je to pomotoma zgodilo.

Ta gospodična je lep dokaz zvestega službovanja. Ona je bila se v pisarni pri pokojnem dr. Tavčarju in »spasla« je tako rekče k tej hiši. Tuji gospodična iz pisarne dr. Azmana Reokušek spada že med najstarejše ženske moči za ljubljanskih odvetniških pisarn. Ko sem zadnjič omenjal pokojne notarje in odvetnike, se mi zdi, da ni bilo lepo, če bi prezrl njihove nekdajnje zveste solistatorje, kakor smo jim takrat rekli. To so bili voditelji odvetniških pisarn, ki so v gotovih primerih nadomestili gospode sefe odvetnike. Navedem jih le nekaj: Debevc (pevec), Hirschman (jako ljubezniv), Jonke (je imel krasno psavo), Kocmur (zelo srglen), Kušan (zelo živahen), Pichler izurjen znanstvenik in notarskih zadevah, daje Pupis, Valencak, Veržič in se mnogi drugi. Vsi so me imeli radi četudi sem bil mnogo mlajši od njih. Nobenega teh ni več na svetu. Naj bo tudi njim častni spomin!

V času svojega službovanja sem si napravil seznam vseh vrst predstojnikov ljubljanske sodne, dalje kolegov, služiteljev in jetniških paznikov, pod katerimi in s katerimi smo skupaj služili. Zanimje-navedeni seznam ni ravno popoln.

Med se živečimi sodniki so tudi trije moji bivši sošolci iz ljudske šole M. J. Z. Zračino:

Višji predsednik so bili v času od 1899 do 1939 sledeči gospodje: Eksc. Geichspach (pravili so, da si je prišel ta gospod osebno ogledat novo justično palačo leta 1902, Pitreich (tega gda. sem imel čast osebno poznati). Oba sta bila v Gradcu. Za tega 55. so služili v sedanjih palači sledeči gg. višji predsedniki: Kavčnik, dr. Babnik, dr. Rogina, dr. Vrančič in dr. Golja. Sodni predsedniki so bili v že navedenih letih sledeči gospodje: Levčič, Eisner, dr. Pačar, Rekar in Keršič.

Kot sodni predstojniki pri okrajnem sodišču so bili v imenovani dobi sledeči gospodje: Wenger, Einspieler (oba še v starih križankah). Tema so sledili v novij justični palači: gg. Mladič, dr. Skaberne, Vidic, dr. Kranjc, Žigon, dr. Kobe in Jermam. Pod vsami temi gg. sem služil tudi jaz.

Pri višjem okrajnem sodišču sta bila kot predstojnika: gg. Abram (1913-1934), Soban (1934).

Nekdajnji pisarniški predstojniki pri deželnem sodišču so bili gg. Hočvar, Kump, Bizjak, Stojc.

Pri našem t. j. okrajnem sodišču pa so bili pa v teh letih sledeči gg. kot pisarniški predstojniki: Stenta, Stojec, Kristan, Kump, Rajner in Lavrič.

Tudi vratarje sodne palače imam še v spominu: Pruhinar (ta je nosil v sedanjih palači ob slavnostnih prilikah pred mnogimi leti paravno uniformo, v rokavi pa je držal posebne vrste palice). Temu je sledil mati. »Danes je četrtek, čez tri dni se ga boš pa nagledala! To boš imela moža, dobrga in...«

»Nikar ne govori tako neumno! Saj vendar še ni črhnil niti besedice o tem,« ji je segla v besedo.

»Le počakaj nedelje,« je kimala mati. Z veliko nestrpnostjo sta le dočakali nedelje. Obedoval sta že ob enajstih, da sta dim prej pospravili in imeli red v hiši. Šele pozno popoldne je prišel v očetovem spremljevanju.

»No, mamica, ali nisem bil mož beseda?« je povzel Košir.

»Da, a mislila sem, da vas ne bo,« je odvrnila.

Govorili so vsakdanje stvari, a Košir se ni niti malo pokazal, da bi bil prišel snubit. Pač pa je odkrito povedal, koliko let mu je že Klara je pri tem zardela in ji ni bilo všeč, da je tako govoril. Toda Košir je hotel tako govoriti, da je deklica izvedelo resnico. Samo dobro uro sta povasovala in še sta se pripravljala za odhod.

»Malo se posedi, vama bom skuhalo kavco je prigovarjala Marta.

»Nisva prav nič potrebna,« je odvrnil Košir in stopil h Klari: »Klarica, ali se smeja še oglašati?« je vprašal in jo prijel za roko.

»Seveda, v zimskem času sva vsak dan doma,« je vsa zmedena odvrnila.

»No, potem bova pa še prišla! Do svidenja!« je podal roko in se nato poslovil še od matere.

»Z Bogom! Pa le še pridita, da nam bo hitreje minila zima,« je odzdravila nejevoljna Marta, ker ni zasnil hčerke...

Košir je sklenil, da bo čakal, dokler ne bo dopolnila osemnajstega leta. Potem šele bo resno spregovoril z njo.

Vsako nedeljo je prišel z očetom k njej na obisk, a Klari to ni bilo všeč. Jezilo jo je, ker sta prišla samo ob nedeljah. Zato je sklenila, da se bo pr'hodno nedeljo tudi ona oglašila in od strani malo včipnila ženina, samo če bo prišel.

Ko sta naslednjo nedeljo spet pričela, je

kot vratar g. Zajc, Zrimšek ter soča Kveder. Pa tudi na nekatere stare sone že zadrževal v grobu počivajoče sluge še iz starih križank in tudi iz nove palače se nisem pozabil. Ti možje so bili: tedaj že v letih, ko sem bil jaz še mladenič. Takim, pr.: Dobričina Sodnik (rekli so mu tudi »Tone«). Imel je več otrok, katere je vselej in sarkazno vzgajal ter preskrbel. Isto velja tudi glede že omenjenega vratarja Pročurja, čigar sinovi so že pokojnemu očetu v čast. Zajec je bil drobian, zelo miren možiček, ki je dočakal častitljivo starost. Daje Trošt, Komar, Rakovec (ta je imel častitljivo bračo), dobrodušni Salnic (muzik). Jako službeni Nemec je umrl tudi zelo star. Zelenak je bil zelo visoke rasti, Lukeč pa je bil majhen, prijazen možiček s katerim sva se vkljub precejšnji razliki v starosti dolgo leta tčkala. Bil je srčno dober mož in je moral biti zelo skrben oči. Rudi sem govoril in hodil z njim skupaj. Najkrepkejša korenina pa je še danes živeča 85-86-letni Sever, ki svoje ljubljene sentjabske fare. Se danes hodi brez palice lahkih korakov pokonci, glavo pa mu pokriva »halb-cylinder«. Z obraza mu bereš še danes nekdanjo mirnost; tako da bi mu človek ne mogel verjeti, da ima že toliko let.

Tudi v novi sodnji smo imeli razne časti in spomina vredne možje. Naj jih opišem le nekaj:

Nadaljevanje sledi.

Adamov vrh

Med raznimi svetimi gorami v Aziji in po azijskem otokužja uživa poseben sloves tako imenovani Adamov vrh na otoku Ceylon. Že več ko 2000 let obstoje o njem pravljice. Na stotine in stotine je takšnih pravljic. Svoje ime je gora dobila po prvem človeku na zemlji Adamu. Pripovedka pripoveduje, da je Adama tedaj, ko je bil izgnan iz raja, odnesel angel in ga posadil na najvišji vrh otoka Ceylona.

Adamov vrh se vidi zelo daleč. Je valjasta oblika, ki prehaja proti vrhu v stožčasto. Gora je visoka 2241 m. Reček je Evropec, ki se je povzpel na Adamov vrh. Ob takšni vročini, kakršna vlada v teh tropskih krajih, namreč ni prav preveč prijetno hoditi po hribih. Že od nekdaj pa zelo radi zahajajo na to sveto goro budistični romarji. Prvi je popisal Adamov vrh učen Arabec Ibn Batuta, ki se mu je ob ceylonski obali razbila zaradi močnega morskega viharja njegova lahka ladja. Rečil se je na obalo in se sklenil povzpeti na tisti visoki vrh.

Pobočje Adamovega vrha je poraslo s praproto, ki je tu in tam visoka do 6 m. Na vrhu vidiš lahko tudi velikansko stopinjo, dolgo 1,66 m in široko 0,75 m, ki jo je po neki pripovedki vtisnil v skalo sam Buda.

Poleti je gora zapuščenja. Nikjer ne vidiš žive duše. Celu budistovski menihi se umaknejo v dolino, ker se ne marajo izpostavljati silnim viharjem, ki v poletnem času divjajo po otoku.

Klara malce oklevala, naposled se je pa le oglašila:

»Ali imata gospoda med tednom mnogo dela? Jaz in mati vama lahko prideva pomagat. Čas imava,« je vsa zardela pripomnila.

»Klarica, domala brez dela sva, toda snega in mraza sva se bala. Odslej se bom pa jaz okorajžil in bom kar sam prišel.«

Klara se je nasmehnila in prikimala. Res je prihajal domala vsak dan in ji nosil različna darila. Marta pa je nestrpno čakala, kdaj bo prošil za hčer.

Nekdaj dne, ko je šla Klara po lipovo cvetje, je kar sama napeljala pogovor o možički. Tako mu je hitela govoriti, da ga je domala vprašala: »Kdaj se bosta vzela?«

Košir je malce okleval, naposled je dejal, da je tudi njemu deklica všeč, le po letih da sta preveč oddaljena.

»Kaj leta, to ni važno! Glavno je pač, da sta oba enih misli! Za dekleta dobro vem, da vas ljubim.«

»Tako le napravim,« je povzel Košir. »Avgusta meseca bo dopolnila sedemnajsto leto, dotlej pa še počakajmo! Popolnoma proste roke ima, in si lahko še premisli! Ako pa bo istih misli ko zdaj, bo pa postala moja žena — ali vam je prav tako?«

»Seveda, seveda...«

Vstopila je Klara s šopom lipovega cvetja. Mati ji je takoj vse povedala. Klara je v zadregi pričela trgati lipov cvet.

»Klarica, s mamico sva se že domenila, kakor ste silili. Kaj pa vi pravite na to?« je vprašal Košir.

»Tudi meni je prav tako,« je odvrnila, ne da bi ga pogledala.

Marta je šla iz sobe, Košir je pa prisedel h Klari.

»Klara,« je povzel Košir. »Zdaj se pomeniva: Ali bi res hotel postati moja žena?«

Križanka štev. 4

15x15 crossword puzzle grid with numbers 1-90.

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. mesto ob Donavi, 8. prvotna oznamba za pratiko večjega obsega, 15. cvetni prah, 16. veznik, 18. obrtnik, 20. ploskovna mera, 22 otok v Jadranskem morju, 23. zelo neprijeten, 25. svečana gostija, 26. osebni zaimek, 27. severni jelen, 29. tehten, pomemben, 30. mesto na Tirolskem, 31. računonaro živilo, 32. svetinja; predmet, ki nas ščiti pred neprijetnostmi, 34. reka v južni Greiji, 36. pregled, obzornik, časopis, 38. hudo trpljenje, 39. podprt in potrjen s prepričljivimi razlogi, 41. pokrajina v Arabiji, 42. znak za kemično prvino, 43. možko ime, 45. žensko ime, 46. osebni zaimek, 49. svetopisemsko mesto, 50. navada, šega, 51. nemški osebni zaimek, 53. angleško pivo, 54. trije enaki glasniki, 56. del četvorke, 57. tuja črka, 59. država v Aziji, 62. nezavaran, tvegan, nesiguren, 63. jezero v Sibiriji, 65. šolska je za dijake vedno važen dogodek, 68. število, 69. dobre volje, razigrani, 71. okrajšano žensko ime, 72. preveč, odvisen, 74. avtomobilsko krmilo, 76. barva igralnih kart, 77. osebni zaimek, 78. okrajšano žensko ime, 79. razsrjen, besen, 81. del glave, 83. predlog, 84. ravnal, 86. reka v Nemčiji, 87. plemič, 89. del dojenčkove garderobe, 90. del šolske učilnice.

Navično: 2. pesem, 3. enota evropske valute, 4. del telesa, 5. neoglašen, netesnan, grob, 6. latinski predlog, 7. orožje, 9. del kolosa, 10. ga na kmetih rabijo pri peki kruha, 11. samo te, 12. talent, 13. ploskovna mera, 14. mesni izdelek, 16. spodiča obleka Rimljanov (množ.), 17. prostor za shrambo vozov, 19. kraj in železniška postaja na Krasu, 21. eden izmed bajevolnih ustanoviteljev Rima, 23. osebni zaimek, 24. nalkalnica, 26. važen del ladje, letala, 28. češki skladatelj, 31. evropska prestolnica, 33. francoski spolk, 35. turški post, 37. domača žival (srh), 39. Jurčičeva povest, 40. nedoločni zaimek, 43. žensko ime, 44. domača žival, 47. šivalna potrebščina, 48. sorodnik, 51. električni pogonski stroj, 52. pisarne gosposk, 54. prislov časa, 55. poleg, tik, 57. ptič, 58. umetnik, 60. mesteca na južnem Tirolskem, 61. podredni veznik, 63. igralna karta, 64. del živalskega telesa, 66. zrel, primeren, 67. svetopisemska oseba (množ.), 69. kvartski izraz, 70. jezero na Finskem, 73. vzklík, 75. osebni zaimek, 78. doba, razdobja, 80. hudoben, slab, 82. posoda, 84. stanovska kratka, 85. v lico, 87. znak za kemično prvino, 88. nalkalnica.

Rešitev križanke štev. 3

Vodoravno: 1. maroge, 6. Abel, 10. novej, 15. Ibar, 16. Rumunija, 19. Emir, 20. lesen, 22. poroka, 23. Itaka, 24. Al, 25. sam, 27. leta, 28. ime, 29. at, 30. Atlas, 32. na, 33. iveri, 35. ki, 36. osat, 37. vdan, 38. to, 40. težek, 42. bo, 44. Anita, 47. ok, 49. ter, 50. Raba, 52. ako, 53. ar, 54. puran, 56. kalcedu, 58. Italo, 60. Aron, 61. panorama, 63. eden, 64. revija, 65. Anam, 66. domena. Navično: 1. Mijan, 2. Abel, 3. ras, 4. Orest, 5. ar, 6. a-mol, 7. buren, 8. enota, 9. Lika, 10. na, 11. veter, 12. Ema, 13. Lika, 14. Erato, 17. op, 18. ja, 21. naložen, 23.

imeniki, 26. maser, 28. Ivana, 30. alt, 31. sak, 33. Ida, 34. Ita, 39. lopar, 41. e ani, 42. Bakon, 43. obara, 45. totem, 46. krona, 48. kure, 50. rana, 51. Adam, 53. Zin, 55. rov, 56. ka, 57. um, 59. Ade, 61. pa, 62. ad.

Zlogovnica št. 3

ans — bi — btr — bija — burg — ca — ca — ca — ca — ce — cep — de — den — di — di — do — ek — ha — ha — ja — je — jot — ka — ka — ki — ko — ku — la — le — lé — leg — lju — lo — mu — mu — ner — než — ni — ni — ni — ntk — nje — o — o — ol — or — pla — pleč — ra — ri — ri — ro — ro — ro — šče — še — ška — ta — te — ti — t — tre — vi — vo — vo — za — ze — zem — ži.

Iz teh zlogov sestavi 22 besed s pomenom: 1. vrh v Storžičevi skupini, 2. vas v Kamniškem okraju, 3. trg na Štajerskem, 4. desni pritok Save, 5. mesto v Bosni, 6. mesto v južni Rusiji, 7. primerek Jezusovega učena, 8. ptica selivka, 9. japonski sanomor, 10. slovenski arhitekt, 11. evropska država, 12. mesto v Hercegovini, 13. otok pred Dubrovnikom, 14. slovensko možko ime, 15. mesto v srednji Franciji, 16. mesto v Španiji, 17. slovenski pisatelj (umri 1926), 18. imenik uslužbenec (tukaj), 19. nemški tehnik, prvi, ki je v Zepelinu preletel Atlantik, 20. pokrajina in mesto v zapadni Nemčiji, 21. gora na Koroskem, 22. vas v ljubljanski okolici.

Prve in zadnje črke, zvrstoma brane, povedo citat iz Aškercve Bazarske parabole (»lj« velja za en glasnik).

Rešitev zlogovnice št. 2

1) Virunum, 2) Duero, 3) Rostand, 4) umor, 5) zelodec, 6) Benares, 7) Oljki, 8) surovež, 9) ivje, 10) Liverpool, 11) Irtadi, 12) Texas, 13) Radovljica, 14) Amsterdam, 15) Poetovo, 16) andante.

»V družbo silni trap, a modre si želi samote.«

MALI OGLASI

Slovenski Narod je edini list, ki izhaja ob ponedeljkih ter prinaša poleg zadnjih poročil najbolj tuje obite drugega zanimivega gradiva. Zato se naročite nanj čimprej.

MESARJI, POZOR! Soliter tja umetna čreva zopet na zalogi. — Jugo-Aula, Ljubljana, Florjanska ulica 25. N-171

VREMENSKI KOLEDAR, letošnji, katerega je podpisani sestavil po večletnih izkušnjah, odgovarja devetdeset odstotkov. Vsi smo odvisni od vremena, poslušite se ga. Cena malenkostna. — Stavbenik Terčelj, pri novi cerkvi v Šiški. N-161

France Ločnar:

V sencu planin

»Da,« se je nasmehnil oče. »Ako bi bil jaz na tvojem mestu, bi šel sam do dekleta in jo vprašal; osebno bi rad govoril z njo, ker materi bo najbrže več do denarja, kakor pa za tebe.«

»Ne vem še, kako se bom odločil,« sem zamahnil z roko.

Vsedel se je v pleteni stol, in se je zamislil. Na moč je postal nervozen, ker se mu je vse zmedlo. Že sam se je z največjo težavo obvladal, da ni šel snubit Klare, a zdaj se mu kar sama ponuja.

Zal mu je bilo, da ni prišel oče pet minut pozneje, kajti tedaj je bilo že prepozno. On bi bil zasnil Pepco, a besedo je vedno držal. Kljub temu, da je imel odprta vrata do Klare, je sklenil, da se ji ne bo približal. Kupil si je jezdega konja, da je bil čim bolj v naravi.

13

Gosti oblaki so zagrnili dolino; pričelo je snežiti. Toda Koširja ni zadržal snežni metej za pečko. Domala vsak dan je jezdiš iskrega konjica. To mu je prijalo. Le Studorske vasi se je izogibal. Toda nekega dne, ko je snežilo v gostih kosmih, je njegova desnica kar sama usmerila konja proti Studorju. Tik vasi je naletel na Klario, in je ustavl konja: »Kam pa gospodična Klara, v tako slabem vremenu?« je vprašal.

»Vsa zardela je odvrnila: »V Srednjo vas v trgovino.«

»No, pa v tako slabem vremenu, po kaj pa greste?«

»Fo sladkor in žgano kavco.«

»Kar domov se vrnite, bova s konjičem prinesla...«

»Ne, saj bom sama šla,« mu je segla v besedo, a Košir je že obrnil konja in v galopu odjezdil.

Dekletu je od presenečenja in vetra pohajala sapa. Vsa zardela je obstala na mestu in zrla za njim.

Jahalne hlače, svetle škornje, usnjen jopič, njegova stasita, a vitka postava.

»Joj kako je lep,« je vzdihnila, šla z negotovim korakom domov ter opisala materi vse dogodek.

»Hvala Bogu, naposled bo le prišel in te zasnil!« se je razveselila mati.

Klari se je kar spotovala. Tako je hitela ometati pajčevino in prah. Kajpak s konjičem se ni preveč zamudil. Ko se je vrnil, je skočil s konjica in stopil na prag: »Halo,« je zaklical dokaj glasno.

Prišla je Marta.

»Gospod imajo pa brzega konja,« je dejala in vzela zavoj, ki ji ga je bil prožil Košir.

»Gospod, vi niste prav prišli, preveč je,« je dejala in z rokami tehtala zavoj.

»Pač, nisem imel zapisano,« se je nasmehnil in hotel oditi.

»Počakajte, da vam plačam,« je dejala in segla v žep.

»Je že plačano,« je odvrnil in šel h konju.

»Ne, gospod, tega pa ne!« je silila vanj in mu pomolila denar.

»Je že vse v redu,« je dejal in zajahal konja.

»Bog vam povrni! Toda, ali ne bi šli malo v hišo? Gorko je...«

»Danes nimam časa,« ji je segel v besedo. »V nedeljo se bom oglašil. Klaro pozdravite! Na svidenje!«

Še enkrat se je ozrl in videl Klario, ki je stonela na oknu. Pomahal ji je v slovo, in ona mu je odzdravila...

Marta je šla v lahkim korakom v sobo in odvila zavoj.

»Poglej, koliko nama je prinesel! Pet kilogramov sladkorja, in tri kave,« je ugotovila. »Sam Bog je poslal tega dobrotnika v našo dolino — no, ali se ga boš še izogibala?«

Klara je molčala.

»Le nikar ne žaluj za njim,« je povzela

Klara malce oklevala, naposled se je pa le oglašila:

»Ali imata gospoda med tednom mnogo dela? Jaz in mati vama lahko prideva pomagat. Čas imava,« je vsa zardela pripomnila.

»Klarica, domala brez dela sva, toda snega in mraza sva se bala. Odslej se bom pa jaz okorajžil in bom kar sam prišel.«

Klara se je nasmehnila in prikimala. Res je prihajal domala vsak dan in ji nosil različna darila. Marta pa je nestrpno čakala, kdaj bo prošil za hčer.

Nekdaj dne, ko je šla Klara po lipovo cvetje, je kar sama napeljala pogovor o možički. Tako mu je hitela govoriti, da ga je domala vprašala: »Kdaj se bosta vzela?«

Košir je malce okleval, naposled je dejal, da je tudi njemu deklica všeč, le po letih da sta preveč oddaljena.

»Kaj leta, to ni važno! Glavno je pač, da sta oba enih misli! Za dekleta dobro vem, da vas ljubim.«

»Tako le napravim,« je povzel Košir. »Avgusta meseca bo dopolnila sedemnajsto leto, dotlej pa še počakajmo! Popolnoma proste roke ima, in si lahko še premisli! Ako pa bo istih misli ko zdaj, bo pa postala moja žena — ali vam je prav tako?